

Atelierundersøkelsen

Ateliersituasjonen i
Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Tromsø

ÅSNE DAHL HAUGSEVJE, BÅRD KLEPPE OG MARI TORVIK HEIAN

TF-rapport nr. 337

2014

Tittel: Atelierundersøkelsen
Undertittel: Ateliersituasjonen i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Tromsø
TF-rapport nr: 337
Forfattere: Åsne Dahl Haugsevje, Bård Kleppe og Mari Torvik Heian
Dato: 31.03.2014
ISBN: 978-82-7401-700-9
ISSN: 1501-9918
Pris: 180,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforskning.no)
Framsidedfoto: istockphoto.com
Prosjekt: Atelierundersøkelsen
Prosjektnr.: 20120780
Prosjektleder: Åsne Dahl Haugsevje
Oppdragsgiver: Unge Kunstneres Samfund (UKS)

Spørsmål om denne rapporten kan rettes til:

Telemarksforskning
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
www.telemarksforskning.no

Åsne Dahl Haugsevje er kulturviter (cand. philol.) fra Universitetet i Bergen og kulturforsker ved Telemarksforskning. Hun har tidligere arbeidet ved Høgskolen i Telemark, knyttet til masterstudiet i kulturstudier. Hun har erfaring fra forskning og utredning innenfor ulike kulturpolitiske emner, blant annet kulturelt entreprenørskap og Norges utenrikspolitiske satsing på samtidskunst. Haugsevje har for øvrig flere års erfaring fra ulike typer prosjektarbeid innenfor kommunesektor og næringsliv. I en periode har hun også arbeidet som kursholder og rådgiver for kultur- og reiselivsbedrifter over hele landet, som del av Innovasjon Norges kompetansehevingsprogram.

Mari Torvik Heian er sosiolog fra Universitetet i Bergen, og har arbeidet ved Telemarksforskning siden 2005. Heian har erfaring fra diverse forskningsprosjekter og evalueringer på kulturområdet og på andre forskningsområder. Hun har arbeidet med både kvalitative intervjuer og analyser av kvantitative data. Siden 2007 har hun hatt kulturpolitikk som sitt forskningsområde, blant annet gjennom undersøkelsen "Kunstnerens aktivitet, arbeids- og inntektsforhold, 2006", som ble gjennomført på oppdrag for Kultur- og kirke departementet. Hun arbeider nå med doktorgradsarbeid om sosial ulikhet blant norske kunstnere, som baserer seg på data fra den nevnte undersøkelsen.

Bård Kleppe er utdannet kulturviter fra Høgskolen i Telemark, med MA i tverrfaglige kulturstudier. Han har jobbet som kulturforsker ved Telemarksforskning siden 2008 og er for tiden også ansatt som stipendiat i internasjonal kulturpolitikk ved Høgskolen i Telemark. Kleppe har gjennomført en rekke større og mindre forskningsprosjekt om kulturpolitikk, kunstnere sine arbeidsvilkår og kunstformidling for barn og unge. Han har publisert evalueringer, rapporter og vitenskapelige artikler om disse emnene.

Forord

Unge Kunstneres Samfund (UKS) ønsket å få gjennomført en kartlegging av ateliersituasjonen i fem utvalgte norske byer; Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Tromsø. Telemarksforskning fikk oppdraget med kartleggingen, og resultatene er samlet i denne rapporten.

Prosjektgruppa har bestått av forskerne Bård Kleppe, Mari Torvik Heian og Åsne Dahl Haugsevje. Haugsevje har vært prosjektleder for arbeidet, og er også den som har stått for det meste av arbeidet med innsamling av surveydata, intervjuer, analyse og rapportskrivning. Kleppe og Heian har bidratt spesielt på utforming av survey, analyse av surveydata og rapportskrivning, og har for øvrig fulgt prosjektet gjennom hele prosjektperioden og gitt faglige innspill underveis.

Vår samarbeidspartner Arne Hjeltnes ved Institutt for informatikk og økonomi ved Høgskolen i Telemark har bidratt i arbeidet med å gjøre informasjon om lokalisering av kunstneres bosteder og atelierer tilgjengelig i kartformat.

Arbeidet med kartleggingen har foregått i perioden september 2013 til mars 2014 med et omfang på totalt åtte ukeverk.

Vi vil takke alle kunstnerne som har besvart spørreundersøkelsen, og alle informantene som har stilt opp til telefonintervju. Uten denne velvilligheten ville kartleggingen vanskelig latt seg gjennomføre. En særskilt takk vil vi også rette til Oslo Open som har delt sine oversikter over atelierfellesskap i Oslo med oss.

Bø, 28. mars 2014

Åsne Dahl Haugsevje

Prosjektleder

Innhold

Sammendrag	6
1. Innledning.....	7
1.1 Undersøkelsens formål.....	7
1.2 Kunstneres aktivitet, arbeids- og inntektsforhold.....	7
1.3 Billedkunstnerne – hvor mange er de og hvor bor de?	8
1.4 Organisering av rapporten.....	9
2. Metode og empiri.....	11
2.1 Gjennomgang av eksisterende data og dokumenter	11
2.2 Spørreundersøkelse.....	11
2.2.1 Utvalg av respondenter.....	12
2.2.2 Svarprosent og representativitet	13
2.3 Intervjuer.....	14
3. Situasjonen i de enkelte byene.....	15
3.1 Oslo.....	15
3.1.1 Atelierhus i Oslo.....	17
3.2 Bergen.....	18
3.2.1 Atelierhus i Bergen	19
3.3 Trondheim.....	20
3.3.1 Atelierhus i Trondheim	21
3.4 Stavanger.....	22
3.4.1 Atelierhus i Stavanger.....	23
3.5 Tromsø.....	23
3.5.1 Atelierhus i Tromsø.....	24
4. Ateliertilgangen.....	25
4.1 Er behovet for atelierer dekket?	25
4.2 Årsaker til manglende ateliertilgang	27
5. Kontraktsforhold og kostnader	29

5.1	Eie eller leie?	29
5.2	Leiekostnader for atelier	30
5.3	Stabilitet og forutsigbarhet	31
6.	Atelierstandard	35
6.1	Bygningstype og atelierstørrelse	35
6.2	Teknisk standard, utstyrsnivå og tilgjengelighet	37
6.3	Kunstneres generelle opplevelse av sin ateliersituasjon	41
7.	Beliggenhet	43
7.1	Avstand fra hjemmet og fra andre funksjoner.....	43
7.2	Beliggenhet for kunstneres bolig og atelier.....	44
8.	Organisering og fagmiljø	47
8.1	Deling av atelier.....	47
8.2	Fagmiljø og sosial kontakt.....	49
9.	Ateliersituasjonen oppsummert.....	52
	Referanser	54
	Vedlegg 1: Spørreskjema	55
	Vedlegg 2: Beskrivelse av variabler	71

Sammendrag

Uten kunstproduksjon, ingen kunst. Produksjon av kunst foregår fortrinnsvis i kunstneratelierene; kunstnernes fysiske arbeidsplass. Denne rapporten samler resultatene fra en kartlegging av ateliersituasjonen til billedkunstnere i fem norske byer; Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Tromsø.

Resultatene baserer seg på en spørreundersøkelse sendt ut til kunstnere i de aktuelle byområdene, samt intervjuer med et mindre utvalg representanter for offentlige myndigheter og kunstnerbefolkning.

Undersøkelsen både bekrefter og avkrefter oppfatningen om at kunstnernes ateliersituasjon i byene er vanskelig, og viser at det er forholdsvis store forskjeller innad i kunstnerbefolkningen og mellom de fem byene som er studert.

Oslo og Stavanger peker seg ut som de byene det generelt står dårligst til i når det gjelder tilgang på atelierer. Bergen og Trondheim peker seg motsatt ut som byer der tilgangen er ganske god. Tallmaterialet for Tromsø er noe svakt, men det kan se ut til at atelierbehovet ikke er helt dekket i denne byen.

Ser vi byene under ett, har 78 % av de som har besvart vår spørreundersøkelse tilgang på atelier på fast basis, 8 % har tilgang i perioder og 14 % mangler tilgang. Over halvparten av de som leier atelier, leier på det private markedet. Den desidert viktigste grunnen til at kunstnere ikke har tilgang til atelier, er at leieprisene er for høye. Kunstnere som enten leier av kommunen eller av andre ikke-kommersielle aktører, eller som mottar kommunal husleiestøtte eller driftstilskudd, har i gjennomsnitt et bedre utgangspunkt enn kollegaer uten slike fordeler.

Det er ikke uvanlig blant kunstnere å leie atelier på korttidskontrakt, men det er få som ønsker en slik løsning. Det er heller ikke uvanlig å måtte flytte fra atelier til atelier, og den hyppigste årsaken til bytte av atelier er renovering.

Godt over halvparten av kunstnerne i vår undersøkelse oppgir at de mangler tilgang til utstyr og fasiliteter som de har behov for i sin virksomhet. 35 % av kunstnerne som har atelierer oppgir at de ville benyttet atelieret mer dersom det var mer egnet. Det er kunstnere innenfor utstyrskrevende produksjonsformer som generelt sett har atelierer som i liten grad er egnet til det de driver med.

1. Innledning

Det eksisterer en oppfatning blant billedkunstnere og andre om at det er generelt vanskelig å få gode arbeidsforhold i de store byene i Norge. Det er et stort press på boligmarkedet i byene, spesielt i Oslo. Stadig flere vil bo sentralt, og en av konsekvensene er at bygg som tidligere har huset store atelierfelleskap, omreguleres til leiligheter. I mange år har altså den generelle oppfatningen vært at ateliersituasjonen i byene er dårlig, men det har ikke vært kartlagt på hvilken måte situasjonen eventuelt er dårlig, og hvordan situasjonen eventuelt påvirker kunstproduksjonen.

Dette var bakgrunnen for at Unge Kunstneres Samfund (UKS) ønsket en kartlegging av ateliersituasjonen i fem store norske byer. Telemarksforskning fikk oppdraget med kartleggingen, og resultatene er samlet i denne rapporten.

1.1 Undersøkelsens formål

Undersøkelsens formål er å kartlegge ateliersituasjonen i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Tromsø. Kartleggingen er ment å gi et nyansert og konkret bilde av arbeidssituasjonen til kunstnere i de fem utvalgte byene. Dette materialet trenger UKS, kommunene, private utleiery og andre aktører for å få en felles forståelse av billedkunstnernes arbeidssituasjon.

Kartleggingen skal først og fremst gi et svar på hvordan dagens ateliersituasjon er i de utvalgte byene, med andre ord hvilke arbeidsforhold kunstnere har i dag. Følgende spørsmål har vært sentrale: I hvilken grad er behovet for atelierer dekket? Hva er grunnene til at en del kunstnere ikke har atelier? Hva kjennetegner kunstnernes kontrakter med hensyn til stabilitet og kostnader? Hva kjennetegner atelierenes standard, størrelse og utstyrsnivå, og hvordan påvirker dette mulighetene for kunstproduksjon? Hva kjennetegner atelierenes beliggenhet, organisering og kollegiale miljø? Hvordan skiller ateliersituasjonen i de fem byene seg fra hverandre, og hvordan arbeider de respektive kommunale myndigheter med atelierysaken? Å beskrive dagens konkrete atelierysituasjon har vært den viktigste og mest vektlagte delen av undersøkelsen.

I tillegg til å gi et situasjonsbilde av dagens konkrete atelierforhold, har vi sett på hvordan atelierysituasjonen har utviklet seg gjennom de siste 10-30 årene i de utvalgte byene.

1.2 Kunstneres aktivitet, arbeids- og inntektsforhold

Det er altså de fysiske forholdene for kunstproduksjon – atelieret – som står i sentrum for vår kartlegging. Kunstneres inntektsforhold, forhold omkring stipendordninger og andre ting som har betydning for kunstneres levekår, arbeidshverdag og karriere, er ikke tema for dette prosjektet. Kunnskap om kunstneres inntekt og levekår utgjør imidlertid et viktig bakteppe for å forstå atelierets betydning.

I 2006 gjennomførte Telemarksforskning en omfattende undersøkelse av kunstnernes aktivitet, arbeids- og inntektsforhold (heretter Kunstnerundersøkelsen, Heian et.al. 2008). I denne undersøkelsen, som inkluderte både skapende kunstnere (som visuelle kunstnere, forfattere og

komponister) og utøvende kunstnere (som musikere og film- og scenekunstnere), anslo vi at antallet yrkesaktive kunstnere da var i underkant av 20 000. Det ble også anslått en vekst i kunstnerbefolkningen på mellom 30 og 40 % fra 1994 til 2006 (s.st:78). Antall billedkunstnere ble anslått å være i underkant av 2000 i 2006, mens det i 1994 var i overkant av 1600, noe som tilsvarer en vekst på ca. 23 % i denne perioden. Veksten i antall billedkunstnere var altså ikke like sterk som i kunstnerbefolkningen ellers. Veksten i kunstnerbefolkningen blir delvis forklart med at utdanningstilbudet innenfor kunstfaglige utdanninger i Norge har økt, at antall søkere til kunstutdanningene har steget, og at stadig flere tar utdanning i utlandet (Mangset 2004). Etterspørselen etter kunst har imidlertid ikke hatt tilsvarende vekst som antall kunstnere, og det innebærer at en stor andel kunstnere lever med lave inntekter og usikre økonomiske forhold. Dette er verken noe nytt eller særnorsk fenomen, men et velkjent og konstant strukturelt trekk i vestlige land (Menger 2006).

Billedkunstnere, kunsthåndverkere og kunstneriske fotografer er de som har lavest inntekter, sammenliknet med alle andre kunstnergrupper (Heian et.al. 2008:154). Disse kunstnergruppene er dessuten de som i størst grad har tilleggsinntekt i form av garantiinntekt og stipend fra Statens kunstnerstipend. Dette henger sammen med den svake inntektsevnen på billedkunstfeltet (s.st.:177-178). Det betyr imidlertid ikke at billedkunstnerne arbeider mindre enn andre kunstnere, tvert i mot arbeider kunstnerne flere timer med kunstnerisk arbeid enn de fleste andre kunstnergrupper. I gjennomsnitt ble bortimot $\frac{3}{4}$ av arbeidstiden brukt til kunstnerisk arbeid. De brukte omtrent like mye tid på kunstnerisk tilknyttet arbeid som på ikke-kunstnerisk arbeid (s.st.:110-119). Billedkunstnerne er dessuten høyt utdannet sammenliknet med alle andre kunstnergrupper. Så mange som 94 % har høyere kunstfaglig utdanning (s.st.:91). Alderssammensetningen blant billedkunstnerne var ganske lik alderssammensetningen i kunstnerbefolkningen ellers. 7 % av billedkunstnerne var under 30 år og 6 % var over 70 år, ellers var kunstnerne aldersmessig ganske jevnt fordelt (s.st.:89).

Et annet utviklingstrekk på kunstfeltet er at kvinneandelen innenfor så å si alle kunstneryrker er økende. Det gjelder også blant billedkunstnerne. I 2006 var kvinneandelen i NBK 65 og 67 % i hhv. NBK og UKS (s.st.:83). Billedkunstfeltet rekrutterer med andre ord i stor grad kvinner. Til tross for kvinnedominans i antall, tjener kvinnelige billedkunstnere dårligere enn mannlige: De kvinnelige billedkunstneres inntekter i 2006 var bare i overkant av 80 % av mennenes inntekter (s.st.:145).

1.3 Billedkunstnerne – hvor mange er de og hvor bor de?

Vi kan anta at antallet yrkesaktive billedkunstnere kunstnere har økt i løpet av de åtte årene som har gått siden Kunstnerundersøkelsen ble gjennomført, uten at vi kan si noe sikkert om det. I Norge finnes det totalt omtrent 7400 enkeltpersonforetak registrert i Brønnøysundsregistrene innenfor næringskoden 90.031, som viser til virksomhetskategorien selvstendig kunstnerisk virksomhet innen visuell kunst. Hvor mange av disse 7400 som definerer seg som det man tradisjonelt har benevnt billedkunstnere, er uvisst. Det er flere grunner til at dette antallet ikke er synonymt med antall kunstnere i Norge. Det er eksempelvis store forskjeller innad i denne gruppen når det gjelder den kunstneriske virksomhetens omfang og profesjonalitet; noen er kunstnere på heltid, andre er kunstnere på si, og i noen foretak er det ikke aktivitet i det hele tatt. Innenfor den samme gruppen er det også et bredt spekter av produksjonsformer.

Antakeligvis kan vi få et bedre tall på antall kunstnere ved å se på medlemstallene til NBK og UKS. Norske Billedkunstnere (NBK) organiserer en stor andel av norske kunstnere.

Organisasjonen hadde 2680 medlemmer i 2012. Unge Kunstneres Samfund (UKS) organiserer noe færre, nærmere bestemt 839 i 2013. Flere kunstnere er medlemmer i begge organisasjonene. Tall fra Norsk kulturindeks viser at av 2680 medlemmene i NBK, bor 933 innenfor Oslo kommunes grenser. Hvis vi inkluderer hele Osloregionen, er antallet 1247 (Kleppe 2013). Det betyr at nesten halvparten, 47 %, av NBKs medlemmer bor i Osloregionen. Totalt 1715 av NBKs medlemmer bor innenfor de fem regionene vi har inkludert i denne undersøkelsen, jf. Tabell 1. Av disse bor over 70 % i Osloregionen. Antall NBK-medlemmer i Bergensregionen er 241, Trondheimsregionen 102, Stavangerregionen 107 og Tromsøregionen 18.

Tabell 1: Antall medlemmer i NBK i de fem utvalgte områdene i årene 2010-2012. Tall for bykommunene og regiontall. Kilde: Norsk kulturindeks, Telemarksforskning.

Kommune/region	2010	2011	2012	Endring 2010-2012
Oslo kommune	908	898	933	+25
Osloregionen	1204	1201	1247	+43
Bergen kommune	219	215	217	-2
Bergensregionen	242	239	241	-1
Trondheim kommune	95	98	96	+1
Trondheimsregionen	104	106	102	-2
Stavanger kommune	70	69	73	+3
Stavangerregionen	99	101	107	+8
Tromsø kommune	17	16	18	+1
Tromsøregionen	17	16	18	+1
Hele landet	1666	1663	1715	+89

Tallene fra Norsk kulturindeks bekrefter det vi allerede vet fra tidligere forskning på kunstnerbefolkningen, nemlig at kunstnerbefolkningen bor mer sentralisert enn resten av befolkningen, og at flest bor i Oslo-området (Mangset 1998, Heian et.al. 2008).

1.4 Organisering av rapporten

Denne rapporten har to hoveddeler. Den ene delen er en situasjonsbeskrivelse av atelierforholdene i de fem utvalgte byene. Datagrunnlaget for denne delen er hovedsakelig innhentet gjennom telefonintervjuer med et utvalg personer som kjenner forholdene i de respektive byene, samt noe surveydata. De byvise beskrivelsene finnes i kapittel 3.

Den andre hoveddelen av rapporten er basert på surveydata, og tar for seg ulike sider ved atelier situasjonen. Kapittel 4 beskriver ateliertilgangen og hva de viktigste årsakene til mangel på atelier er. Kapittel 5 presenterer data om kontraktsforhold og kostnader, stabilitet og forutsigbarhet. Kapittel 6 presenterer data om atelierenes standard og størrelse. Kapittel 7 omtaler atelierenes beliggenhet. Kapittel 8 presenterer data om atelierbyggenes organisering og kollegiale miljø.

Bakerst i rapporten (vedlegg 1) har vi gjengitt spørsmålene fra surveyen som ble sendt ut til i underkant av 2000 kunstnere.

Før vi presenterer ateliersituasjonen i de fem byene, vil vi beskrive de metodene vi har benyttet i arbeidet, og gi en presentasjon av hva slags empiri som ligger til grunn for våre analyser.

2. Metode og empiri

Kartleggingen baserer seg på flere ulike metodiske tilnærminger; gjennomgang av dokumenter og eksisterende data, spørreundersøkelse og intervjuer. Av disse tre metodene er det spørreundersøkelsen som er blitt viet mest ressurser og oppmerksomhet.

2.1 Gjennomgang av eksisterende data og dokumenter

Noe av empirien i denne kartleggingen har vi hentet fra data som allerede eksisterer. Dette gjelder for det første Telemarksforskings egen database Norsk kulturindeks. Denne databasen oppdateres årlig, og gir en oversikt over nøkkeltall på kulturområdet i alle norske kommuner og fylker. I vår sammenheng har det vært relevant å se på tall som kan si noe om hvor mange kunstnere som bor og virker i de fem byområdene.

For det andre har vi sett på tallene fra den såkalte Kunstnerundersøkelsen (Heian et.al. 2008) som gir et nyansert bilde av norske kunstners leve- og arbeidsvilkår, og som beskriver hva som skiller denne yrkesgruppen fra andre yrkesgrupper i Norge.

Dataene fra Norsk kulturindeks og Kunstnerundersøkelsen er først og fremst benyttet som bakgrunnsinformasjon i denne kartleggingen. De har vært nyttige som grunnlag for å utarbeide spørreundersøkelsen, og de gir et perspektiv på de svarene som kunstnerne har gitt oss.

I tillegg til disse to datakildene har vi som ledd i undersøkelsene av ateliersituasjonen i de ulike byene gjennomgått en del offentlige dokumenter. De består hovedsakelig av to hovedtyper dokumenter. Den ene typen er forskrifter for tildeling av kommunale eller kommunalt subsidierte atelierer. Den andre typen er kommuneplaner og handlingsplaner der kunstneres arbeidsvilkår og ateliersituasjon blir omtalt.

2.2 Spørreundersøkelse

Spørreundersøkelsen ble sendt ut til kunstnere i de fem byregionene. Kunstnerne er for det første spurt om i hvilken grad de har tilgang til atelier eller ikke. For det andre er de spurt om hvordan de har fått tak i atelieret, hvordan atelieret er med hensyn til standard, utstyrsnivå, størrelse, beliggenhet m.m. Noen spørsmål har omhandlet kontraktsforhold og kostnader, og noen har omhandlet de organisatoriske og sosiale sidene ved atelieret. Vi har også spurt kunstnerne om hva de mener ville vært den ideelle ateliersituasjonen. Spørreskjemaet har bestått av totalt 58 spørsmål, men respondentenes svar underveis i undersøkelsen har vært bestemmende for hvilke spørsmål som har blitt aktivert for hver enkelt. Alle spørsmålene er gjengitt bakerst i denne rapporten (vedlegg 1).

Spørreundersøkelsen har blitt utarbeidet og sendt ut pr. e-post gjennom surveyverktøyet SurveyXact. Underveis i undersøkelsen har respondentene hatt anledning til å bla seg tilbake i besvarelsen sin, og eventuelt redigere svarene.

Oppdragsgiver har god kjennskap til kunstneres situasjon, og vi har søkt å utnytte dette best mulig i håp om å lage en spørreundersøkelse som de fleste vil oppleve som både relevant og mulig

å besvare. Temaer, spørsmålsformuleringer, svaralternativer og utvalgskriterier for respondenter har derfor blitt utarbeidet i tett samarbeid med oppdragsgiver.

2.2.1 Utvalg av respondenter

For å lage listen over mottakere av spørreundersøkelsen har vi tatt utgangspunkt i følgende kilder:

- Liste over medlemmer i Unge Kunstneres Samfund (UKS)
- Liste over medlemmer i Norske Billedkunstnere (NBK)
- Liste over mottakere av Statens kunstnerstipend¹ i perioden 2009-2013
- Liste over registrerte enkeltpersonsforetak på næringskode 90.031 (Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen visuell kunst), Brønnøysundregistrene

Spørreundersøkelsen skulle sendes ut elektronisk pr. e-post. Derfor ble personer som var oppført i listene uten e-postadresse, fjernet fra listene.

Personer med bosted utenfor de fem aktuelle storbyregionene ble også fjernet. Tabell 2 viser hvilke kommuner som ble inkludert i storbyregionene:

Tabell 2: Oversikt over kommuner og regioner som er inkludert i de fem storbyregionene.

Storby	Region	Kommunenavn
Oslo	Oslo	Oslo
	Akershus Vest	Asker, Bærum
	Follo	Frogn, Nesodden, Enebakk, Oppegård, Ski, Vestby, Ås
	Nedre Romerike	Skedsmo, Nittedal, Lørenskog, Rælingen, Sørum, Aurskog Høland, Fet
Bergen	Bergen	Bergen
	Hordaland Vest	Askøy, Fjell, Sund, Øygarden
	Bjørnefjorden	Fusa, Samnanger, Os
	Nordhordland	Radøy, Lindås, Austrheim, Masfjorden, Meland, Fedje
Trondheim	Trondheimsregionen	Trondheim, Midtre Gauldal, Skaun, Malvik, Melhus, Selbu, Klæbu
Stavanger	Stavangerregionen	Stavanger, Hå, Klepp, Time, Gjesdal, Kvitsøy, Rennesøy, Randaberg, Sandnes, Sola
Tromsø	Tromsøregionen	Tromsø, Karlsøy, Balsfjord

Som Tabell 3 nedenfor viser, stod vi igjen med 2294 e-postadresser etter at alle uten e-postadresser og alle utenfor de aktuelle byregionene var fjernet:

¹ Arbeidsstipend, diversestipend og arbeidsstipend for yngre nyetablerte kunstnere.

Tabell 3: Oversikt over antall personer i de ulike kildelistene, samt oversikt over siling av personer etter e-post og storbytilhørighet.

Kilde	Totalt	Personer med e-postadresse	Personer bosatt i storby
UKS	831	610	281
NBK	2721	1820	1199
Statens kunstnerstipend	952	917	552
Brønnøysundregistrene	2975 ²	264	262
Totalt	7479	3611	2294

Mange kunstnere er oppført i mer enn én av de opprinnelige listene, og etter at alle duplikatadresser var fjernet, bestod den endelige listen av 1916 e-postadresser.

2.2.2 Svarprosent og representativitet

Spørreundersøkelsen ble sendt ut i januar 2013. To påminnelser ble sendt ut i dagene og ukene etter at undersøkelsen var distribuert, og da undersøkelsen ble lukket, hadde 1093 personer besvart skjemaet. Dette utgjør en svarprosent på 57.

Tabell 4 viser hvordan de 1916 e-postmottakerne fordelte seg mellom de fem storbyregionene, og hvor mange besvarelser vi har fått fra hver enkelt by. Oslo er klart best dekket når det gjelder antall respondenter, og svarprosenten er som gjennomsnittet 57. Bergen er også rimelig godt dekket med hensyn til antall utsendte e-poster, og svarprosenten er på hele 61. Stavanger har den svakeste svarprosenten med 51. Trondheimskunstnerne har en god svarprosent på 60. Omfanget respondenter i Stavanger og Trondheim er imidlertid litt lite, noe som har betydning for hvor absolutte konklusjoner som kan trekkes på grunnlag av disse tallene. Tallene viser også at datagrunnlaget for Tromsø er i tynneste laget. Her er det sendt ut skjema til 28 personer. 15 av disse har besvart, noe som gir en svarprosent på 54.

Tabell 4: Regionvis fordeling av e-postmottakerne

Storbyregion	Antall e-postmottakere	Antall svar	Andel svar i %
Oslo	1389	787	57
Bergen	297	180	61
Trondheim	90	54	60
Stavanger	112	57	51
Tromsø	28	15	54
Totalt	1916	1093³	57

² Antall enkeltpersonsforetak registrert på næringskode 90.031 i våre utvalgte kommuner, oppgitt av Brønnøysundregisteret. Det totale antall enkeltpersonsforetak for hele landet registrert på den samme næringskoden er ca. 7400.

³ Tallet er summen av dem som har besvart hele undersøkelsen og dem som har besvart nesten hele eller en del av undersøkelsen. 1007 har besvart hele undersøkelsen, 86 har besvart nesten hele eller en del.

Det er viktig å gjøre oppmerksom på at det kan være skjevheter i utvalget og blant dem som har besvart undersøkelsen. Det kan for eksempel være slik at personer som har en dårlig ateliersituasjon er mer tilbøyelige til å svare på en slik undersøkelse enn personer som har en tilfredsstillende situasjon. Eller det kan være andre skjevheter som gir overrepresentativitet på enkelte områder. Slike skjevheter vil det alltid være en mulighet for at vil kunne oppstå i kartlegginger som dette. Siden vi ikke har bakgrunnsinformasjon om de vi mangler e-postadresse for eller de som ikke har svart, kan vi ikke vite sikkert i hvilken grad dette har hatt innvirkning på våre resultater.

2.3 Intervjuer

For å utarbeide beskrivelser av ateliersituasjonen i de fem utvalgte byene, er det gjennomført intervjuer med personer som har kjennskap til kunstnerpopulasjonen og atelierbygg i hver by. Vi har ikke tatt sikte på å kartlegge alle de konkrete atelierbygg som finnes i hver av byene – det ville krevd langt større rammer – men vi har forsøkt å avdekke den generelle situasjonen i hver enkelt by. Ett av temaene i intervjuene har vært i hvilken grad og på hvilke måter det offentlige tilrettelegger for atelierer, og i hvilken grad de subsidierer disse. Andre temaer har vært i hvilken grad behovet for atelierer er dekket i de enkelte byene, hvilke utfordringer man står overfor når det gjelder ateliersituasjonen, samt hvordan situasjonen eventuelt har endret seg de siste årene.

Vi har intervjuet totalt 14 personer. Noen av disse er kommunalt ansatt, andre er kunstnere som har verv eller posisjoner i organisasjonslivet som gjør at de antas å ha en bred oversikt over forholdene i sin by. Samtlige intervjuer er gjort pr. telefon.

3. Situasjonen i de enkelte byene

3.1 Oslo

Oslo er den byen i vår kartlegging som har definitivt flest atelierer, men det er også i denne byen langt de fleste kunstnerne bor og virker. Våre informanternes erfaring er at tilgangen til atelierer i Oslo har vært svært dårlig over flere år. Den primære årsaken til dette er byfornyelse og eiendomsutvikling som medfører at bygninger som tidligere har huset atelierer, rives eller renoveres for å leies ut til boliger, kontorlokaler og næringsvirksomhet der betalingsevnen er høyere. Utviklingen av den nye bydelen i Bjørvika har blitt kritisert nettopp fordi utbyggerne har lagt opp til en prosess der det er kapitalkreftene i markedet som styrer hvilke tilbud som skal finnes i bydelen, og hvem som skal bo og arbeide der, mens kunstnere og andre kreative næringsaktører blir presset ut:

Den superkreative kjernen som blant annet består av kunstnere sees ikke som attraktive beboere. De vurderes tvert i mot som uromomenter i den ellers trygge, men "levende og urbane" byen som utbyggerne promoterer. Jeg ser det som et uttrykk for en manglende forståelse av hva et byutviklingsprosjekt er. Det handler ikke kun om utforming av bygg, gater og parker. En by er noe mer enn et nabolag, og erkjennelsen av dette er nødvendig for at Bjørvika skal kunne bli en inkluderende bydel (Apall-Olsen 2012:91).

Den kapitalstyrte utviklingen i Bjørvika skjer selv om eierinteressene bak de store utbyggingsaktørene i høy grad er kommunale eller statlige, og på tross av gode intensjoner som kommer til uttrykk i offentlige dokumenter fra planprosessen.⁴ Kunstneren Lotte Konow Lund er en av dem som mistet sitt atelier på Borgen i Bjørvika/Gamlebyen, og som har gått ut i media og påpekt hvordan utviklingsprosessene i bydelen har forverret situasjonen for kunstnerne, og at byens politikere gjør en stor tabbe dersom de ikke tilrettelegger for kunstnerisk produksjon. Det er, hevder hun:

[...] en bys samlede ansvar til enhver tid å ha bygningsmasse som er i forholdsvis dårlig forfatning og som er låst til ikke-kommersiell bruk over lengre perioder. Det lønner seg.⁵

Borgen var det siste gjenværende atelier- og kulturhuset i Bjørvika/Gamlebyen. Et stort antall store atelierfelleskap har forsvunnet i lignende prosesser de siste årene; Verkstedhallene på Vestbanetomten, Seilduksgaten 25, Sørligaten 8, Akersveien 24-26, Sjokoladefabrikken (Rodeløkka), Sandakerveien 102/104, Lakkegata 21 (tidl. Oslo Prosjektrom), Stavangergata 46, Schweigaardsgate 33 og Kongens gate 10. I en artikkel i Billedkunst i 2010 blir det sågar hevdet at stadig flere kunstnere velger å flytte ut av Oslo og etablere seg i andre byer på Østlandet, der konkurransen om ressurser og gamle industrilokaler er mindre.⁶

⁴ Se f.eks. Bærekraft i Bjørvika. Kulturoppfølgingsprogram. Som vedtatt av Bystyret 27.08.03.

<http://www.statsbygg.no/FilSystem/files/prosjekter/bjorvika/kopBjorvika.pdf>, (besøkt 25.03.2014).

⁵ http://morgenbladet.no/debatt/2012/kunstnernes_hus#.UywkCf15Ock, Morgenbladet, 07.06.2012.

⁶ <http://www.billedkunstmag.no/node/1839>, Billedkunst Magasin, 2/2010.

I Oslo finnes det flere atelierbygg som er i kommunalt eie, og som driftes av Kulturetaten.⁷ Ateliermiljøene på Frysja, Tøyen Trafo og Kirkeristen har vært i drift siden 1970-tallet. Kulturetaten har de siste årene foretatt en gjennomgang av eksisterende eiendomsmasse for å rydde plass til flere atelierer. De har også hatt samarbeid med husforeningene i flere atelierbygg for å finne fram til løsninger som gjør at flere kunstnere kan få plass. I 2008 ble det vedtatt en ny forskrift⁸ for tildeling av subsidierte atelierer, der formålet var å etablere en åpen og systematisk praksis der alle søkere blir behandlet på like vilkår basert på en åpen og mest mulig rettferdig saksbehandling. Kommunen opererer både med korte kontraktstider på 1 og 2 år, og med lengre kontraktstider opp til 10 år. Flere atelierer er forbeholdt nyetablerte kunstnere. Den nye tildelingspraksisen innebærer en mer demokratisk måte å fordele atelierer på, og det er ikke lenger slik at kunstnere i et atelierbygg kan rykke opp til stadig bedre atelierer når noe blir ledig. Alle som ønsker atelierplass, må søke når kommunen lyser ut ledige atelierer. Kunstnere som har gunstige langtidskontrakter eller kontrakter helt uten tidsbegrensning tildelt etter gamle ordninger før de nye forskriftene kom i 2008, beholder disse. Det er pr. i dag fortsatt en stor andel kunstnere som har kontrakt på grunnlag av gammel ordning. I og med at tilgangen på rimelige atelierer i Oslo er knapp, har det vært et visst fokus både fra Kulturetats side og fra en del kunstnere på at kunstnere som ikke bruker atelierene sine, må vise solidaritet med og si dem fra seg og overlate dem til kunstnere som trenger et produksjonssted.⁹

De kunstnerne som får tildelt atelier med redusert husleie gjennom Oslo kommunes ordninger, synes å være en privilegert gruppe, fordi prisnivået på det private leiemarkedet er så høyt. For 20-30 år siden var det langt mindre forskjeller mellom det kommunale og det private prisnivået. I dag er forskjellen så stor at en av våre informanter betegner det som noe som skaper A- og B-lag av Oslokunstnere.

Kulturetaten er kjent med at behovet for atelierer med lav leie ikke er dekket i Oslo. Likevel er det fra Kulturetats perspektiv gjort mye for å tilrettelegge for flest mulig atelierer innenfor de eiendomsmessige rammene etaten har, og for å heve standarden på en del eksisterende atelierer. Kulturetaten har også lagt vekt på grundig arbeid i prosessene med utlysning av ledige atelierer. Før utlysning blir det utarbeidet prospekter som kan sammenlignes med prospekter som lages ved boligsalg.

Fra kunstnernes synsvinkel kan det se ut til at Kulturetats arbeid med ateliersaken oppleves som i overkant tungrodd og omstendelig. Kritikken fra flere av våre informanter går for det første på at Kulturetaten bruker ressursene sine på feil måte, for eksempel at man bruker for mye tid og penger på rehabilitering til standarder som strengt tatt er bedre enn hva som er nødvendig. Prosessene omkring prospektutarbeidelse og utlysning oppleves av enkelte som absurd omstendelige. Atelierer står tomme i påvente av rehabilitering og/eller utlysning. Informantene som ser saken fra kunstnernes ståsted, mener Kulturetaten heller burde ha fokus på effektivitet og dynamikk, altså å gi flest mulig kunstnere tilbud om atelier med lav husleie raskest mulig. Satt på spissen er vårt inntrykk at lav pris prioriteres høyere av kunstnerne enn påkostede lokaler. For det andre har vi merket oss at flere informanter med kunstnerperspektiv opplever at det er vanskelig å

⁷ <http://www.kulturetaten.oslo.kommune.no/kultureiendommer/atelierer/>, (besøkt 10.12.2013).

⁸ Forskrift 18.12.2008 om tildeling av subsidierte arbeidslokaler i Oslo kommunes kultureiendommer.

⁹ <http://bkunstmag-staging.konstant.no/node/2352>, Billedkunst Magasin, 3/2012.

komme i dialog med Kulturetaten, og at det er vanskelig å få informasjon om eksempelvis kommende utlysninger.

3.1.1 Atelierhus i Oslo

Følgende atelierbygg eies og drives av Oslo kommune ved kulturetaten, og fordeles til søkere gjennom Oslo kommunes tildelingsutvalg:

Frysja kunstnersenter, Kjelsåsveien

Er et av Oslos største og eldste atelierfelleskaper, lokalisert til de gamle fabrikklokalene til Mustad ved Akerselva. Over 50 kunstnere holder til i atelierer her.

Kirkeristen kunstnersenter, Dronningens gate 27

Atelierene benyttes av kunsthåndverkere, og det er et krav om at de holder åpent for publikum 20 timer pr. uke. 7 kunsthåndverkere holder til her.

Tøyen Trafo/Kunstnerhuset Trafo, Hovinveien

Oslos flotteste subsidierte atelierer for billedkunstnere. Enkelte atelierer på bakkeplan er spesialtilpasset for billedhuggere som arbeider i stor skala. Ca. 35-40 atelierer.

Rådmannsgården kunstnersenter, Rådhusgata 19

Består av fire atelierer forbeholdt unge og nyetablerte kunstnere. Kontraktstiden er maksimum fem år.

Villa Romslø kunstnersenter, Odvar Solbergsvei 83, Romsås

12 atelierer forbeholdt unge kunstnere.

Hvervenbukta, Ljanbruksveien 2-4

Fire atelierer og et keramikkverksted.

Olaus Fjørtofts vei 130/Øvre Fossum Gård

Huset leies ut til et kunstnerfelleskap med minimum fem kunstnere, med en kontraktstid på to år.

Rådhusatelierene, Oslo Rådhus

Atelierene disponeres av Rådhusets forvaltningstjeneste (RFT) som benytter Kulturetaten som høringsinstans. Kulturetaten tildelingsutvalg avgir, i samråd med Norske Billedkunstnere (NBK), innstilling til RFT som avgjør søknaden. Tre atelierer med kontraktstid på to år.

Folkeobservatoriet, Holmenkollveien 119

Bolig og atelier for én kunstner.

Frognerparken, Frognerveien 67

Paviljong og kuskebolig. Atelier for én kunstner.

Andre atelierer med kommunal tilknytning:

I tillegg til de atelierene som fordeles gjennom Oslo kommunes tildelingsutvalg, finnes det en rekke andre atelierer som også forvaltes av kommunen, eller der kommunen er huseier:

- Olaf Ryes plass 2. Rehabiliteret og omgjort til kunstnersenter/kulturhus som forvaltes av Kulturetaten. 19 atelierer.
- Grünerløkka Lufthavn, Toftes gate 69. Bygget huser hovedsakelig musikere, men ca. 20 rom leies ut til billedkunstnere. Rommene er små og ikke spesielt egnet til atelierer. Grünerløkka Lufthavn leier bygningen av Kulturetaten.
- Torshovgata 46. Midlertidige atelierer for 13 kunstnere. Kontrakten er i ferd med å løpe ut.
- Hekkveien 5. Eiendommen forvaltes av Kulturetaten som leier ut til Norsk Billedhoggerforening (NBF). NBF disponerer fem atelierer som leies ut på ettårskontrakter fortrinnsvis til medlemmer.
- Saxegården. Eiendommen forvaltes av Kulturetaten. To atelierer.
- Grorudveien 5. Eiendommen forvaltes av Kulturetaten. Leilighet med et tilhørende atelier.
- Lavetthuset, Hovedøya. Eiendommen forvaltes av Etat for byfornyelse og eiendom (EBY). Seks atelierer.

Private atelierer:

- Volum Atelierfelleskap, Sinsenveien 4
- Studio 11/Sinsenveien 11/Hasleveien 38. Totalt holder ca. 30-40 kunstnere til her.
- Sinsenveien 51. Ca. 15-20 kunstnere.
- Oslo Prosjektrom, Schweigaardsgate 34a. Ca. 40 kunstnere.
- Bjørka verksted for kamerabasert kunst, Schweigaardsgate 34d
- Grünerløkka Kunsthall, Fossveien 19
- M3 Maridalsveien 3
- Hasleveien 38, Carl Berners plass
- Markveien 42c og d
- Youngsgate 4-6
- Ensjøatelierene, Rolf Hofmosgt. 18
- Ensjøveien 8
- Shoddyfabrikken, Kalbakkveien 46
- Cort Adellers gate 33
- Kampengata 18a
- Hausmania Kulturhus, Hausmannsgate 33/34
- Trolltun kunstnerboliger. 32 atelierleiligheter bygget i 1959 med støtte fra Oslo kommune og Husbanken. Boligene er klausulert for billedkunstnere.
- Ekely kunstnerboliger. 44 kunstnerboliger bygget i 1953 med støtte fra Oslo kommune og Husbanken. Boligene er klausulert for billedkunstnere.

3.2 Bergen

I Bergen eksisterer det ingen atelierfelleskap som eies og driftes av Bergen kommune. Kommunen gir imidlertid fast driftsstøtte til flere atelierfelleskap som eies av ulike sammenslutninger. Driftsstøtten fra kommunen gjør det mulig å operere med lavere husleiesatser enn dersom husleie skulle dekket alle driftsutgifter. Denne driftsmodellen skiller seg fra slik det gjøres i for eksempel Oslo, der kommunen selv er inne på eier- og driftssiden. Bergen kommune har valgt denne modellen fordi de ønsker «å følge kunsten dit den selv fører», som en informant uttrykker det. I Bergen har denne modellen vist seg å fungere godt, og byen har valgt å videreføre denne måten å

gjøre det på også framover.¹⁰ Flere av våre informanter påpeker at denne tilnærmingen passer de lokale forholdene. For det første beskrives kunstnermiljøet i Bergen som både initiativrikt og handlekraftig. At byen hvert år får et friskt tilskudd av 25 nyutdannede kunstnere fra Kunsthøyskolen i Bergen (KHiB), hvorav mange av dem velger å bli i byen, er av vesentlig betydning for dynamikken i miljøet, mener flere av våre informanter. Forholdet mellom Bergen kommune og kunstmiljøet har vært preget av tillit, god dialog og lagspill. Kommunen har ikke valgt å satse på dyre atelierprosjekter i egen regi, men heller latt kunstnermiljøet ta initiativene, lytte til dem og tilrettelegge.

Vårt samlede inntrykk av situasjonen i Bergen er at tilgangen på atelierer er forholdsvis god. For noen få år tilbake var det større press på atelierene. De siste ti årene har mange kunstnere, særlig nyutdannede kunstnere, gått sammen om å danne atelierfellesskap flere steder i byen. De fleste nyetablerte atelierfellesskapene drives ganske bra, og det er en rimelig god balanse mellom antall plasser og etterspørsel. Behovet er stort sett mettet, og dette gjelder for både nyetablerte kunstnere og veteraner. Visp (produksjonsenhet for visuell kunst), som arbeider for å bedre og tilrettelegge vilkårene for produksjon og formidling av visuell kunst i Bergen og Hordaland, får ikke mange henvendelser fra kunstnere som har behov for hjelp til å finne atelierplass. Vårt inntrykk er at det i dag er et sterkere fokus i Bergen på at byen har for få visningsrom og kommersielle gallerier, enn at kunstnerne mangler atelier. I tillegg sliter kunstmiljøet i Bergen med et mye mindre marked enn hva tilfelle er i Oslo.

Private atelierfellesskap kan være mindre robuste enn store kommunalt drevne atelierhus. Her kan den bergenske modellen ha en mulig sårbar side gjennom å være sterkt avhengig av de enkeltpersonene som til enhver tid leder de ulike initiativene.

Atelierhusene i Bergen har så langt sluppet unna de helt store omstillingene grunnet eiendomsutvikling og byfornyelse. Det er likevel ikke gitt at denne situasjonen vil vedvare. Bergen opplever vekst og et økende trykk på fortetting, noe som vil kunne føre til at noen atelierer vil se seg nødt til å flytte ut av bykjernen.

3.2.1 Atelierhus i Bergen

Kunstnerverksteder cs55

C. Sundtsgate 55 er et industribygg med ni etasjer på Nordnes i Bergen sentrum. Kunstnerverksteder cs55 ble etablert i 1999 som et andelslag for profesjonelle billedkunstnere og kunsthåndverkere, og leier fem etasjer som rommer 31 verksteder. Kunstnerverksteder cs55 leier arealet og framleier videre til kunstnerne. Huset brukes mest av godt etablerte kunstnere, men leier også ut atelierer forbeholdt yngre kunstnere.

USF

USF er et kulturhus på Nordnes i Bergen sentrum som rommer konsertscene, kafé og mange ulike aktører og aktiviteter, deriblant atelierer. Atelierene er ikke atelierfellesskap, men enkeltatelierer der hver kunstner leier av kulturhuset. Leietakerne er godt etablerte kunstnere.

¹⁰ Rullering av kunstplanen. Kunstbyen Bergen 2008-2017. Bergen kommune.

Andre atelierfellesskaper

Flaggfabrikken holder til i den gamle flaggfabrikken i Møllendalsveien. Bergen ateliergruppe (BAG) ligger i Havnelageret på Dokken. Begge disse atelierfellesskapene ble etablert i henholdsvis 2003 og 2009 av yngre kunstnere som var ferdig med master på Kunsthøgskolen. Bakgrunnen for etableringene var en kombinasjon av at det ikke var plass på eksisterende atelierbygg, og et ønske om å skape et nytt sted der folk fikk ha sitt eget atelier, men der det også var kultur for mye fellesskap og samarbeid.

Senere er det etablert en rekke andre atelierfellesskap i byen. Mange av dem er stiftet av unge og nyetablerte kunstnere fra stadig nye årskull med ferdig kunsthøgskolestudenter. Blant disse er:

- Bergen Kjøtt
- Blokk
- Isotop
- M17
- Trykk : trykk
- Soma
- Tag Team Studio

3.3 Trondheim

Situasjonen i Trondheim har i flere år vært kjennetegnet av at man i liten grad har klart å beholde de nyutdannede kunstnerne i byen. Våre informanter refererer til ryktet Trondheim har som kunstby; at det etter sigende skjer lite på kunstfronten i byen, og at kunstnermiljøet er lite og lite dynamisk. Samtidig sies det at det har skjedd en positiv endring de siste 2-4 årene, hvor flere profesjonelle aktører, deriblant Kunsthall Trondheim, har vært utslagsgivende.

I Trondheim har kommunen valgt selv å ta seg av utleie av atelierer til kunstnere. Det finnes primært to initiativ i kommunal regi; det ene bygget eies av kommunen, og det andre bygget leier kommunen av en privat huseier. Kommunen opererer med leieavtaler over 3 år, der leietakeren har anledning til å forlenge kontrakten med ytterligere 3 år. I følge kommunens egne retningslinjer for atelierordningen skal nyutdannede og uetablerte kunstnere prioriteres når ledige atelierer skal fordeles.¹¹ I tillegg til de kommunale atelierhusene har kommunen en tilskuddsordning der atelierfellesskap kan søke om husleiestøtte.

Trondheim kommune har jobbet aktivt med ateliersituasjonen. I 2007 bestilte kommunen en evaluering av ateliersituasjonen. Evalueringen konkluderer med at Trondheim kommune i stor grad har lyktes med sin satsning på atelierfellesskap og støtteordninger for kunstnere (Kalkvik 2007).

For noen år siden var ateliersituasjonen i Trondheim vanskelig, spesielt for nyutdannede kunstnere. Nyutdannede fra kunstakademiet erfarte at det var vanskelig å finne atelier i byen, og mange av dem flyttet til Oslo. Vårt inntrykk er at presset på atelierene er noe mindre enn tidligere, fordi kunstnere har gått sammen om å etablere flere atelierfellesskap de siste årene. Enkelte av våre informanter mener likevel det er behov for flere atelierplasser i Trondheim med lav husleie og

¹¹ Retningslinjer for Trondheim kommunes atelierordning, fastsatt av bystyret i Trondheim 29. mars 2012.

verkstedsfasiliteter. Sammenlignet med situasjonen i for eksempel Oslo er imidlertid kunstnerne i Trondheim forholdsvis godt stilt.

De fleste atelierhusene i Trondheim ligger på Lademoen, det vil si sentralt plassert øst for sentrum. Unntaket er det private Atelier Ilsvika som ligger nordvest for sentrum.

3.3.1 Atelierhus i Trondheim

Lade Kunstnerverksteder

Lade Kunstnerverksteder eies av Trondheim kommune, og driftes av en stiftelse. Rommer 34 atelierer og fellesverksteder m.m. Bygningen, som er en tidligere skole, ble tatt i bruk til atelierhus i 1993.

Gregus Kunstnerverksteder

Trondheim kommune leier bygget av en privat eier, og fremleier til 12 kunstnere. Bygningen er en gammel fabrikkbygning på Lademoen.

Atelier på Tempe helse- og velferdssenter

Enkeltatelier som er lokalisert til et kommunalt eldresenter. Leies ut gratis mot at leietaker bidrar i brukeraktivitetene på eldresenteret.

Atelier Ilsvika

Samvirkeforetak etablert i 2000. Samvirket leier av en privat huseier og mottar årlig kommunal støtte. Fellesskapet ble etablert av 12 personer og har i dag økt til 50 medlemmer. Blant medlemmene er det kunstnere, men også personer med helt andre kreative yrker.

Rake arbeidsfellesskap

Privat arbeidsfellesskap for kunstnere, arkitekter, forfattere, grafisk designere m.fl. Holder til i Strandveien på Svartlamoen. Arbeidsfellesskapet ble etablert i 2011 og leier hos en ideell stiftelse. 17 personer er medlemmer av arbeidsfellesskapet, og av disse er 8-10 kunstnere, og de øvrige driver virksomhet innenfor andre kreative næringer.

Pokalbutikken, Lademoen

Privat fellesskap for kunstnere, forfattere, filmskapere m.fl. Etablert i 2011. Mellomveien, Lademoen. Fellesskapet får husleiestøtte av Trondheim kommune.

3.4 Stavanger

«I Stavanger presses kunstnere ut av atelierene sine», skrev magasinet Billedkunst våren 2007.¹² Oppgangstider og byfornyelse gjennom flere år hadde sendt utleieprisene i været, og mange så med uro på situasjonen. Artikkelen navnga flere konkrete atelierfellesskap som hadde blitt nedlagt som følge av renovering og eiendomsutvikling, eller der nedleggelse og renovering var nært forestående. Situasjonen i 2007 var i følge artikkelen så dårlig at det nesten var umulig for kunstnere å finne lokaler i byen, og dersom man var så heldig å oppdrive et egnet lokale, var prisene svært høye. Det ble pekt på manglende vilje fra en politisk ledelse som ble beskrevet som konservativ og med langt større engasjement for dans, teater og klassisk musikk enn for samtidskunst.

Våre informanter bekrefter at situasjonen for kunstnere i Stavanger gjennom mange år har vært svært vanskelig når det gjelder tilgang til produksjonslokaler. Eiendomssituasjonen generelt er svært presset; det har vært satset mye på boligbygging, bykjernen er svært fortettet, og det finnes knapt arealer som ligger brakk. Ateliersituasjonen har vært, og er fortsatt, mye preget av midlertidighet, korttidskontrakter og usikkerhet, og standarden på atelierene har ofte vært dårlig. Flere kunstnere har på grunn av denne situasjonen gitt opp å ha atelier i Stavanger sentrum, og har flyttet til mer perifere områder av kommunen, eller ut av kommunen.

De siste årene er det utarbeidet flere kommunale strategi- og handlingsplaner der kunstnernes situasjon har fått en plass. Handlingsplan for visuell kunst 2007-2011¹³ inkluderer tiltak som skal bedre ateliersituasjonen og vilkårene for kunstproduksjon i byen. I kommunedelplanen for kunst og kultur¹⁴ er et av hovedsatsingsområdene å gjøre Stavanger til en attraktiv by for kunstnerne, og et av tiltakene er å etablere et stort atelierhus i gamle Tou bryggeri i østre bydel.

Satsingen Nye Tou er Stavangers kulturpolitiske hovedsatsing og skal bli et stort kulturanlegg på 12.000 kvm. som skal romme mye kunst og kultur, deriblant 34 atelierer. Stavanger kommune kjøpte bygningsmassen i 2008-9, men prosjekteringen har tatt tid, og rehabiliteringen kom ikke i gang før høsten 2013. Byggetrinn 1 skal stå ferdig sommeren 2014, og da skal 20 av atelierene kunne tas i bruk. De resterende 14 atelierene er planlagt i byggetrinn 2. Byggetrinn 2 kan tidligst komme i gang i 2016, og midler til dette er foreløpig ikke bevilget.

Kunstnermiljøet i Stavanger har ventet lenge på atelierene på Nye Tou. I påvente av de nye atelierene og for å avhjelpe den vanskelige situasjonen, har Stavanger kommune ved enkelte anledninger gitt kunstnersammenslutninger tilskudd for å gjøre det mulig å etablere private atelierfellesskap. Vårt samlede inntrykk er at Stavanger kommune er godt informert om kunstnernes situasjon, og at kommunens intensjoner er gode. Tou-prosjektet har imidlertid trukket ut i tid, og ironisk nok har utviklingen i bydelen ført til at flere av kunstnerne som allerede hadde etablert seg med atelier i området, nå sett seg nødt til å flytte derfra.

¹² Uavklart ateliersituasjon i Stavanger, <http://www.billedkunstmag.no/node/485>, publisert 31.03.2007.

¹³ Handlingsplan for visuell kunst 2007-2011, vedtatt av Stavanger formannskap 30. august 2007.

¹⁴ Kulturbyen Stavanger 2010-2017, kommunedelplan for kunst og kultur i Stavanger, vedtatt av Stavanger bystyre, 21. september 2009.

3.4.1 Atelierhus i Stavanger

Tou Scene

Noen kunstnere tok initiativ til å etablere atelierer på Tou Scene. I dag er området en byggeplass, og de fleste kunstnerne har flyttet ut av området igjen.

Atelier Normanns, Erfjordgate

En gruppe på fem kunstnere har etablert både atelierer og prosjektrum m.m. i lokaler med langtidskontrakt.

Andre atelierfelleskap

Det finnes også andre grupper av kunstnere som har etablert atelierfelleskap ulike steder i byen. Blant disse er fellesskapene i Støperigata, Normannsgate, Paradisveien og Sandvigå. Noen av disse leieforholdene er preget av midlertidighet og korttidskontrakter, enten på grunn av planer for områdeutvikling eller på grunn av sopp- og muggproblemer.

I tillegg tilbyr Rogaland kunstsenter atelierplass med midlertidig varighet i perioder.

3.5 Tromsø

Kunstnermiljøet i Tromsø er vitalisert de siste årene og fikk et særlig oppsving etter at Kunstakademiet i Tromsø ble etablert ved Universitetet i Tromsø i 2007. Det kan imidlertid se ut til at det gjøres lite fra kommunalt hold for å gi byens kunstnere gode arbeidsforhold. I februar 2013 vedtok Tromsøs kommunepolitikere en kunstplan¹⁵. Til grunn for kunstplanen lå det en kartlegging av status og behov på atelierområdet. I følge denne kartleggingen er det et udekket behov for atelierer i Tromsø, og behovet vil øke i årene som kommer. Dette har ikke minst sammenheng med etableringen av kunstakademiet og et ønske om å beholde flest mulig av de nyutdannede kunstnerne i byen. Kunstplanen la opp til å gjøre Tromsø til en mer kunstnervennlig by blant annet gjennom å etablere Kunstfabrikken som skulle utgjøre ca. 30 nye atelierer. Kunstfabrikken skulle etableres i de gamle lokalene til Macks Ølbryggeri, samme sted som kunstakademiet er lokalisert. Tiltaket er pr. i dag av ulike grunner skrinlagt i den formen som det var planlagt. Det er uvisst hvorvidt Tromsø kommune kommer til å følge opp planen på alternative måter, men det erkjennes fra kommunalt hold at det ikke gjøres nok på dette området. Flere av våre informanter etterlyser for øvrig et større engasjement, en klar visjon og mer systematisk arbeid fra kommunale myndigheter omkring ateliersituasjonen i byen.

En av fordelene med å bo og virke i Tromsø er at atelierleieprisene er lavere enn i byer der eiendomsmarkedet er under større press. På tross av dette er vårt inntrykk fra Tromsø at det er en del kunstnere, særlig blant nyutdannede, som jobber hjemmefra fordi de ikke har økonomi til å leie eget atelier. Det kan derfor se ut til at det er behov for flere subsidierte atelierer sentralt plassert i bykjernen, spesielt forbeholdt nyutdannede kunstnere.

¹⁵ Kunstplan for Tromsø kommune 2012-2017, <http://img8.custompublish.com/getfile.php/2291475.1308.atafveawrr/Kunstplan+for+Troms%C3%B8+kommune+2012-2017.pdf?return=www.tromso.kommune.no>

Det finnes to større atelierfellesskap i Tromsø; Troms fylkeskultursenter og Loftet Arbeidsfellesskap. Våre undersøkelser tyder på at det ikke finnes andre større aktører i byen som leier ut til atelierer utover aktørene bak disse to initiativene, heller ikke kommersielle aktører.

3.5.1 Atelierhus i Tromsø

Troms fylkeskultursenter

Atelierfellesskapet ved Troms fylkeskultursenter er et fylkeskommunalt tilbud til profesjonelle kunstnere innenfor visuell kunst, lyd og musikk, litteratur og annen skapende virksomhet etter vurdering¹⁶. Det er ca. 25 kunstneratelierer ved senteret, og alle har egne rom.

Fylkeskultursenteret ligger utenfor sentrum.

De fleste kunstnerne som har atelier ved fylkeskultursenteret, er godt etablert. Troms fylkeskommune vurderer å utvide tilbudet ved fylkeskultursenteret ved å tilby ett års gratis atelierplass til to yngre kunstnere. Tiltaket vurderes fordi det er ønskelig å gi mindre etablerte kunstnere et tilbud, og for å bidra til å skape mer fellesskap mellom uetablerte og etablerte kunstnere.

Loftet Arbeidsfellesskap

Det andre atelierfellesskapet i Tromsø, Loftet Arbeidsfellesskap, er av forholdsvis ny dato, etablert i 2012 av en gruppe nyutdannede kunstnere. Bakgrunnen for etableringen var et ønske om et atelierfellesskap med mer sentral beliggenhet og med et yngre miljø. Kunstnerne hadde observert at lokalene på loftet over Tromsø kunstforening stod tomme og tok kontakt med Troms kunstsenter som eier bygget. I dag har kunstnerne organisert seg i en forening med leieavtale med Troms kunstsenter.

Lokalene har en forholdsvis åpen planløsning, og flere kunstnere deler rom. Det er ca. ni kunstnere som holder til i lokalene. Det er pr. i dag ikke plass til flere.

¹⁶ Leie av atelier ved Troms fylkeskultursenter, <http://www.tromsfylke.no/Tjenester/Kultur/Tromsfylkeskultursenter/Leieavatelier/tabid/2634/Default.aspx>

4. Ateliertilgangen

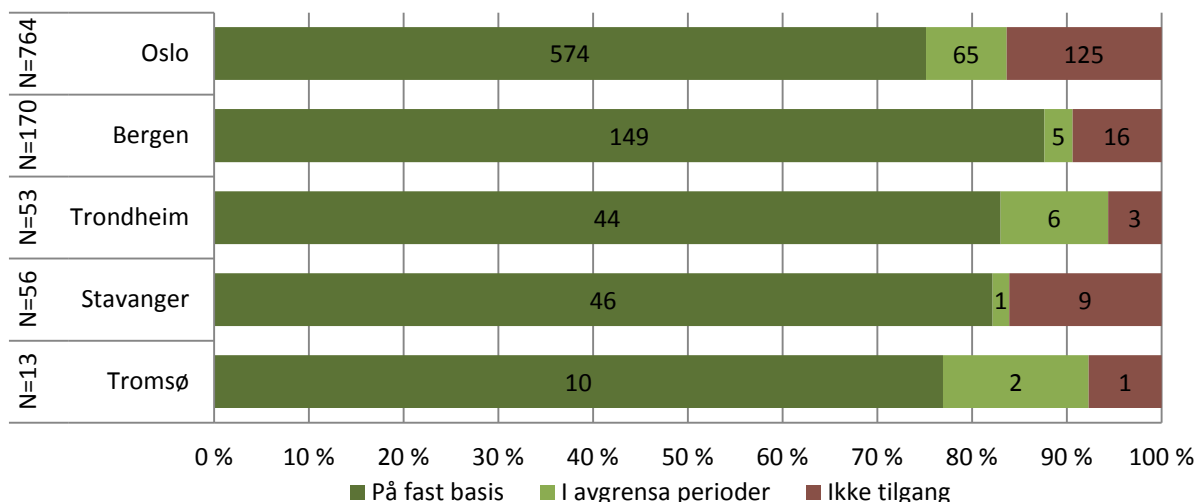
Gjennom vår survey har vi spurt kunstnere om de har tilgang til atelier, og på hvilken måte de fikk tak i atelieret. Vi har også undersøkt hva som er de mest utbredte årsakene til manglende ateliertilgang.

4.1 Er behovet for atelierer dekket?

Et stort flertall av kunstnerne som har deltatt i vår undersøkelse, oppgir at de har tilgang til atelier for sin kunstproduksjon. Samlet sett har ca. 78 % tilgang til atelier på fast basis, ca. 8 % har tilgang i perioder, mens ca. 14 % mangler tilgang til atelier.

Dersom vi sorterer dette etter region, ser vi at det er i Bergen og Trondheim at tilgangen på atelier er best, mens Oslo og Stavanger kommer dårligere ut, jf. Figur 1. Dette harmonerer med inntrykket vi har dannet oss på grunnlag av intervjumaterialet, jf. kapittel 3.

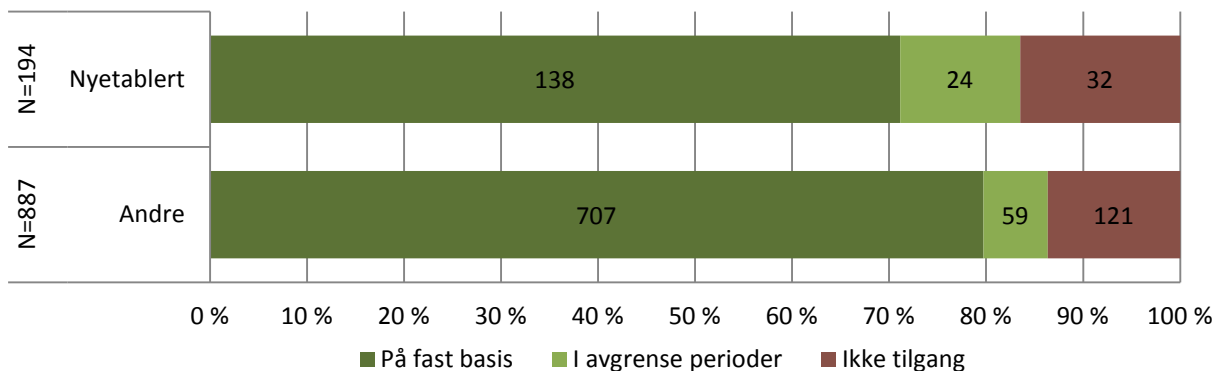
Tromsø kommer også dårlig ut når det gjelder tilgang til atelier, men det er viktig å gjøre oppmerksom på at tallgrunnlaget for Tromsø er så smått at det er problematisk å behandle det statistisk.

Figur 1: Har du tilgang til atelier for din kunstproduksjon? N=687

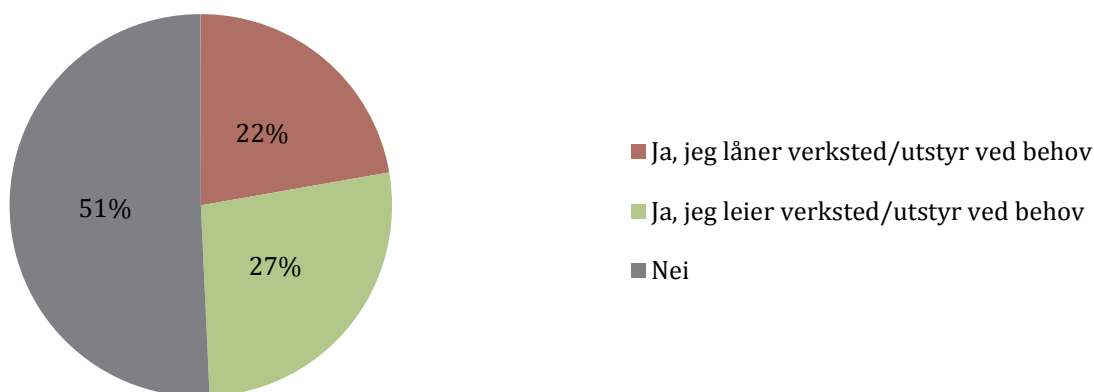
Det vil være urealistisk å forvente en 100 % atelierdekning, og kanskje er det nødvendig at etterspørselen er noe større enn tilfanget for at det skal være mulig å drive atelierfellesskap uten å risikere at mange plasser står tomme over tid. Sammenholder vi surveydataene med intervjudataene når det gjelder ateliertilgang, kan det tyde på at atelierdekningen er så bra som den bør være i Bergen og Trondheim, men at den ikke er tilstrekkelig i Oslo og Stavanger.

Ikke overraskende har personer med lang fartstid som kunstnere noe bedre ateliertilgang enn nyetablerte kunstnere, jf. Figur 2. I denne sammenhengen definerer vi nyetablert kunstner som personer som har hatt kunstnerisk yrke i 5 år eller mindre.

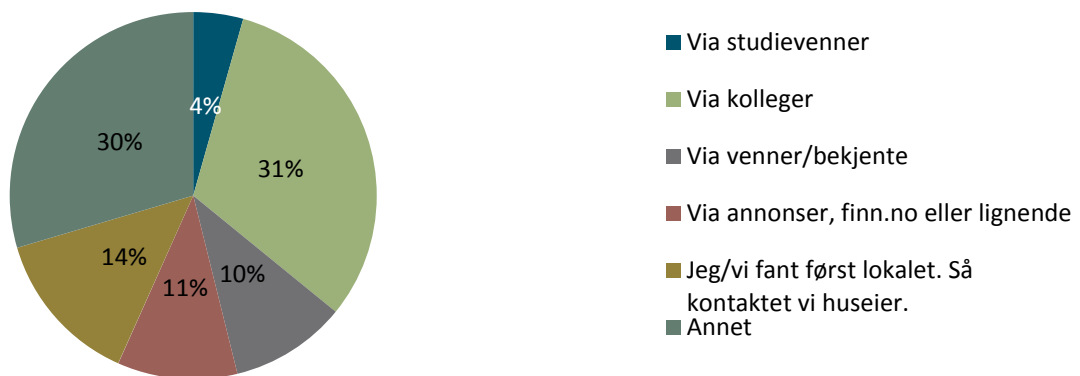
Figur 2: Har du tilgang til atelier for din kunstproduksjon?

Mange kunstnere vil i perioder eller i tilknytning til særskilte arbeidsprosesser eller prosjekter ha behov for spesialutstyr eller produksjonslokaler som f.eks. tåler ekstra mye søl, eller som f.eks. har ekstra takhøyde. Omtrent halvparten av respondentene oppgir at de benytter eksterne verksteder og/eller produksjonsutstyr i tillegg eller i stedet for å ha eget atelier, jf. Figur 3.

Figur 3: Benytter du deg av eksternt verksted og/eller produksjonsutstyr ved behov, i tillegg eller i stedet for å ha eget atelier? (For eksempel mørkerom, utstyr/verksteder ved utdanningsinstitusjon eller lignende) N=1084

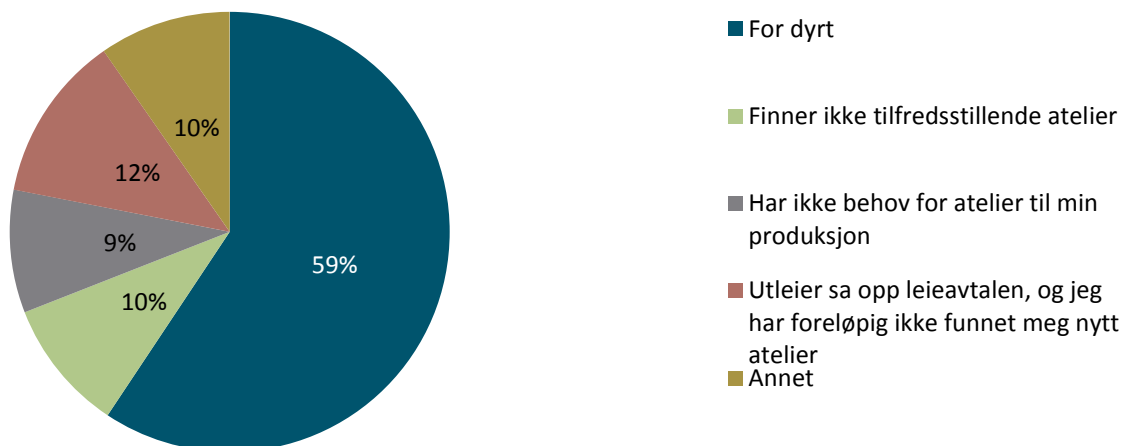
Det kan se ut til at tilgang til atelier i høy grad er avhengig av kunstnerens egne nettverk. På spørsmål om hvordan kunstnerne har skaffet seg atelierplass, jf. Figur 4, oppgir nesten halvparten at de har skaffet seg dette via henholdsvis kolleger (31 %), venner/bekjente (10 %) eller studievenner (4 %). Bare 11 % har skaffet seg atelier via annonser. 14 % har observert et egnet lokale og deretter tatt kontakt med huseier. I kategorien «annet» finner vi primært dem som har atelier i forbindelse med egen bolig, og sekundært dem som har fått tildelt atelier gjennom kommunale atelierordninger eller lignende.

Figur 4: Hvordan har du fått tilgang til atelieret? N=889

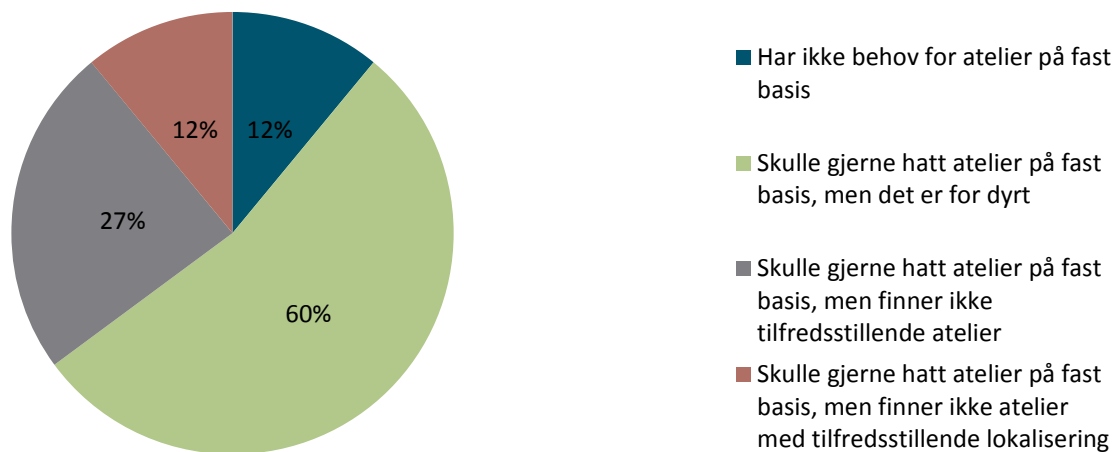
4.2 Årsaker til manglende ateliertilgang

Av alle bakenforliggende grunner til at kunstnere ikke har tilgang til atelier, oppgis økonomi som den desidert viktigste årsaken, jf. Figur 5. 59 % mangler atelier fordi det er for dyrt. 12 % oppgir at utleier har sagt opp leieavtalen, og at det foreløpig ikke har vært mulig å finne et nytt atelier. 10 % har ikke funnet tilfredsstillende atelier. Noen oppgir stor reisevirksomhet, residency-opphold i utlandet, lav kunstproduksjon eller pågående studier som grunner til at de ikke har atelier. Det er også noen som oppgir at de ikke har behov for atelier, fordi alt de trenger for kunstproduksjon er en pc.

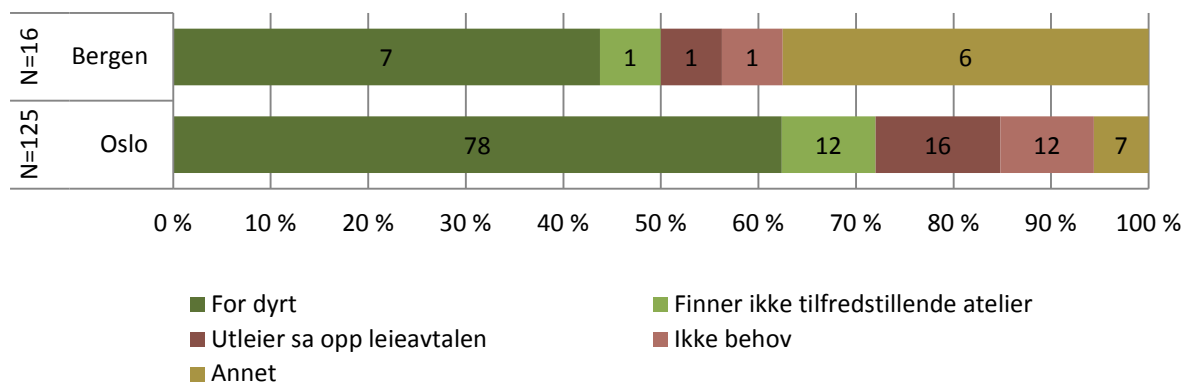
Figur 5: Hvorfor har du ikke tilgang til atelier? Kryss av for den viktigste årsaken N=155.

De som oppgir at de har tilgang til atelier kun i perioder, peker stort sett på de samme årsakene til dette, jf. Figur 6. 60 % av dem ønsker seg atelier på fast basis, men har ikke økonomi til det. 27 % finner ikke tilfredsstillende atelier, og 12 % finner ikke atelier med tilfredsstillende lokalisering.

Figur 6: Hvorfor har du tilgang til atelier kun i perioder? Kryss av for den viktigste årsaken. N=155

Sammenligner vi kunstnere i Bergen og Oslo, er det en større andel i Oslo enn i Bergen som oppgir at pris er den viktigste grunnen til at de ikke har atelier, jf. Figur 7. Atelierkostnader blir utdypet i kapittel 5.2.

Figur 7: Hvorfor har du ikke tilgang til atelier?

5. Kontraktsforhold og kostnader

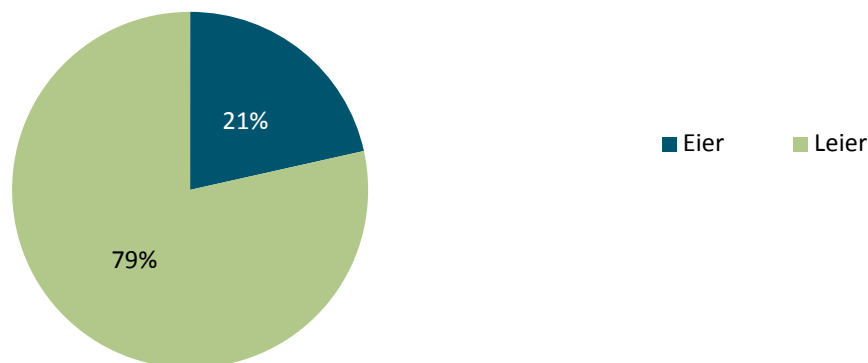
Spørreundersøkelsen har inkludert flere spørsmål som har hatt som formål å kartlegge hvor utbredt det er blant kunstnere å eie sitt eget atelier. Vi har videre stilt flere spørsmål om leieforhold, -kontrakter og -kostnader.

5.1 Eie eller leie?

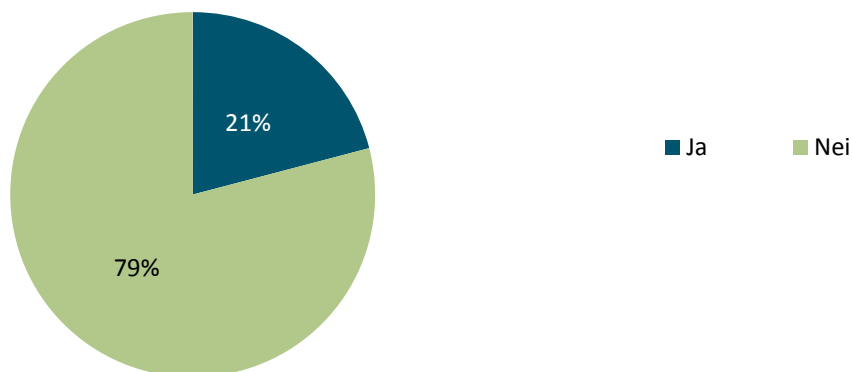
De færreste kunstnerne i vår survey, faktisk bare to av ti, eier sitt eget atelier, jf. Figur 8. Omtrent samme andel har atelier i egen bolig eller i tilknytning til den, jf. Figur 9. Det mest utbredte er altså å leie atelier et annet sted enn der man selv bor.

Over halvparten av alle som leier atelier, 54 %, leier av en privat huseier, jf. Figur 10. 23 % leier av kommunen, 2 % har et statlig leieforhold, mens 13 % leier av en organisasjon eller stiftelse. De 7 % som har oppgitt «annet», leier eksempelvis av en kollega, av fylkeskommunen, av kunsthøgskole eller de låner atelier gratis.

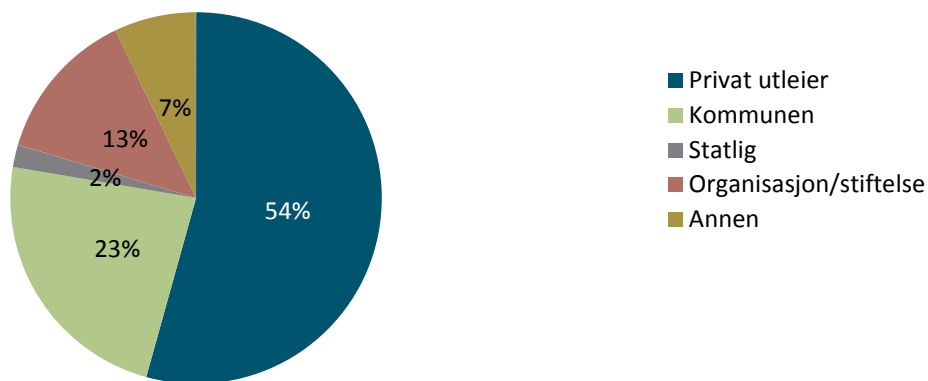
Nesten seks av ti, 58 %, av alle som leier atelier, oppgir at de har pusset opp eller oppgradert atelieret for egen regning, jf. Figur 11.

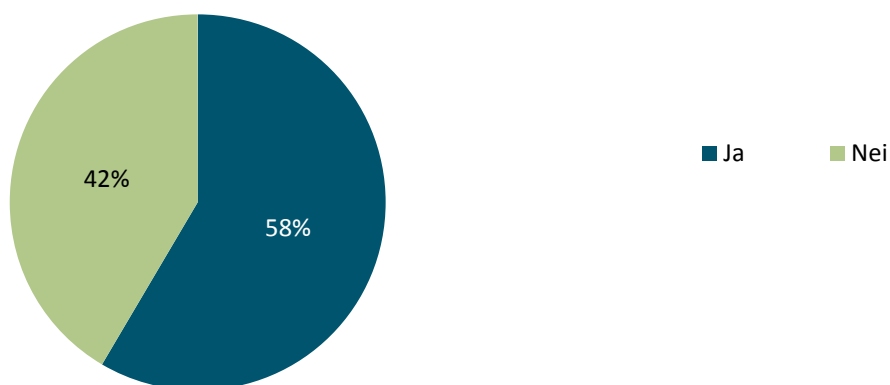
Figur 8: Eier eller leier du ditt atelier? N=861

Figur 9: Befinner atelieret seg i eller i tilknytning til egen bolig? N=861

Figur 10: Hvem leier du av? N=672

Figur 11: Har du pusset opp eller oppgradert det leide atelieret for egne penger? N=672

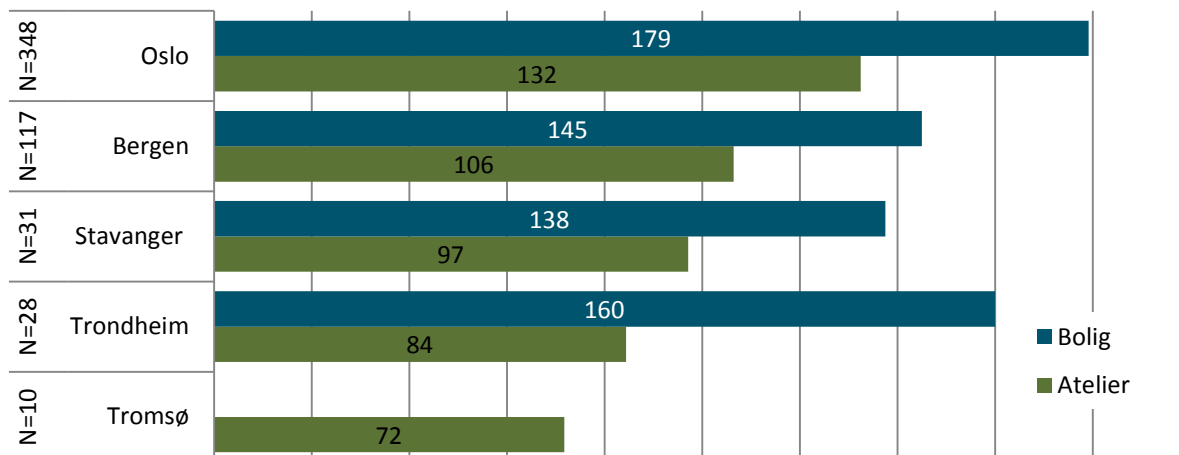
5.2 Leiekostnader for atelier

Vi har spurt kunstnerne hva de betaler i månedlig leie for atelieret inkludert utgifter til strøm, internett m.m. I de tilfellene det er flere som deler på leien, har vi bedt kunstnerne om kun å oppgi det de som enkeltperson betaler. Vi har også innhentet opplysninger om størrelsen på det produksjonslokalet de disponerer alene. Dette gir i kombinasjon grunnlag for å si noe om gjennomsnittlig kvadratmeterpris pr. måned. I beregningen av kvadratmeterpris har vi av metodehensyn bare tatt med de som disponerer atelier alene.

Ikke uventet er det i Oslo vi finner den høyeste kvadratmeterprisen, nemlig 132 kroner, jf. Figur 12. Dernest følger Bergen med 106 kroner, Stavanger med 97 kroner, Trondheim med 84 kroner og Tromsø med 72 kroner. I Figur 12 er kvadratmeterprisene på leie av atelier sammenholdt med kvadratmeterpriser på leie av bolig¹⁷ i de samme byene. Atelierprisene i Oslo tilsvarer 74 % av

¹⁷ SSBs leiemarkedsstatistikk, <https://www.ssb.no/priser-og-prisindekser/statistikker/lmu/aar/2013-04-18#content>

boligpris i Oslo og Bærum. I Bergen tilsvarende atelierprisene 73 % av boligprisen, i Trondheim 53 % og i Stavanger 71 %. Boligpriser i Tromsø sier ikke SSBs statistikk noe om.

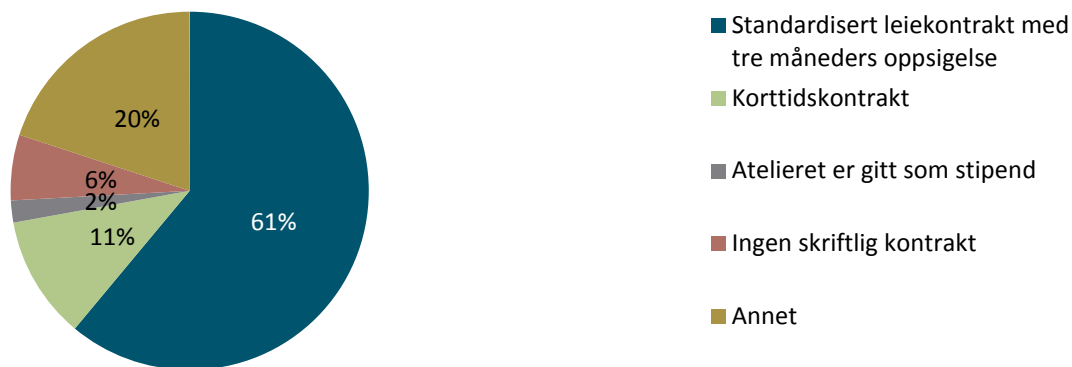
Figur 12: Gjennomsnittlig kvadratmeterpris (kr. pr. md.) på atelier og bolig (SSB).

5.3 Stabilitet og forutsigbarhet

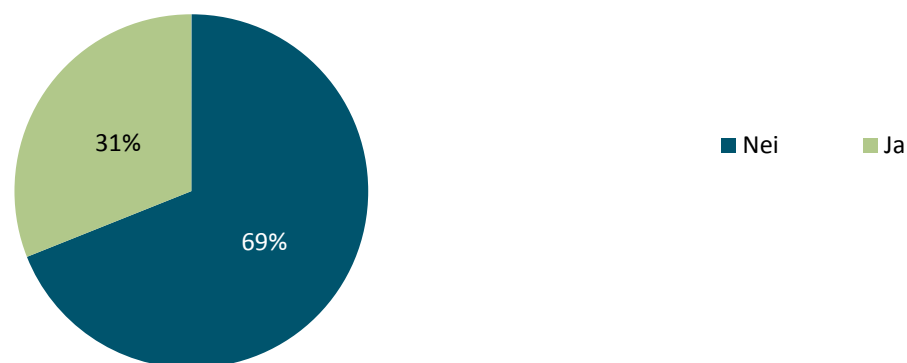
Det eksisterer en oppfatning om at det er mange kunstnere som opplever stor usikkerhet omkring sin ateliersituasjon for eksempel fordi de må forholde seg til korttidskontrakter, ikke vet om de får anledning til å forlenge sine kontrakter, eller i verste fall leier uten skriftlig kontrakt. Informantene vi har intervjuet, bekrefter til dels at dette er en del av ateliervirkeligheten. Omfanget av dette er det vanskelig å si noe generelt om. Våre surveydata tilsier imidlertid at leieforhold uten kontrakt og leieforhold basert på korttidskontrakter er noe mindre utbredt enn fryktet.

Det er ikke så mange, bare 6 %, som leier atelier uten skriftlig kontrakt, jf. Figur 13. Litt flere, 11 %, leier på korttidskontrakt, altså kontrakter på inntil 3 år. Noen ytterst få, 2 %, har fått tildelt atelier som stipend av kortere eller lengre varighet. De aller fleste, 61 %, har en standardisert leiekontrakt med tre måneders oppsigelse. Blant respondentene i kategorien «annet», oppgir de fleste at de har langtidskontrakter på for eksempel fem eller ti år, eller helt uten tidsavgrensning.

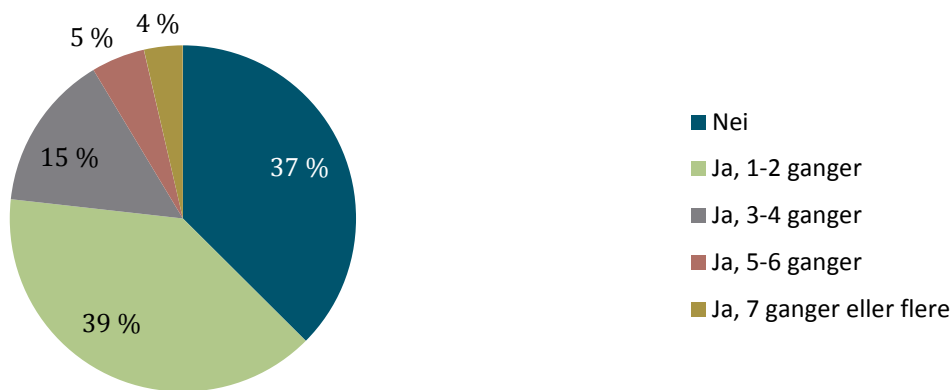
Likevel oppgir mer enn tre av ti kunstnere at de har leid atelier uten skriftlig kontrakt i en eller flere perioder, jf. Figur 14. Mange oppgir også at de har leid atelier på korttidskontrakter i tidligere perioder, jf. Figur 15. 39 % har gjort det én eller to ganger, 15 % tre eller fire ganger, 5 % har gjort det fem eller seks ganger, og 4 % har hatt sju eller flere korttidskontrakter. 37 % har aldri leid på korttidskontrakt.

Figur 13: Hva slags kontrakt har du? N=672

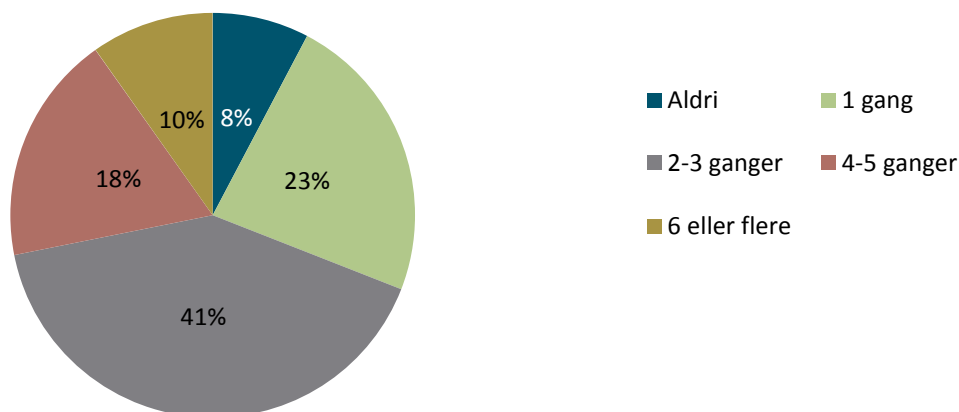
Figur 14: Har du tidligere leid atelier uten skriftlig kontrakt? N=857

Figur 15: Har du tidligere leid atelier på korttidskontrakt? (kortere enn 3 år) N=857

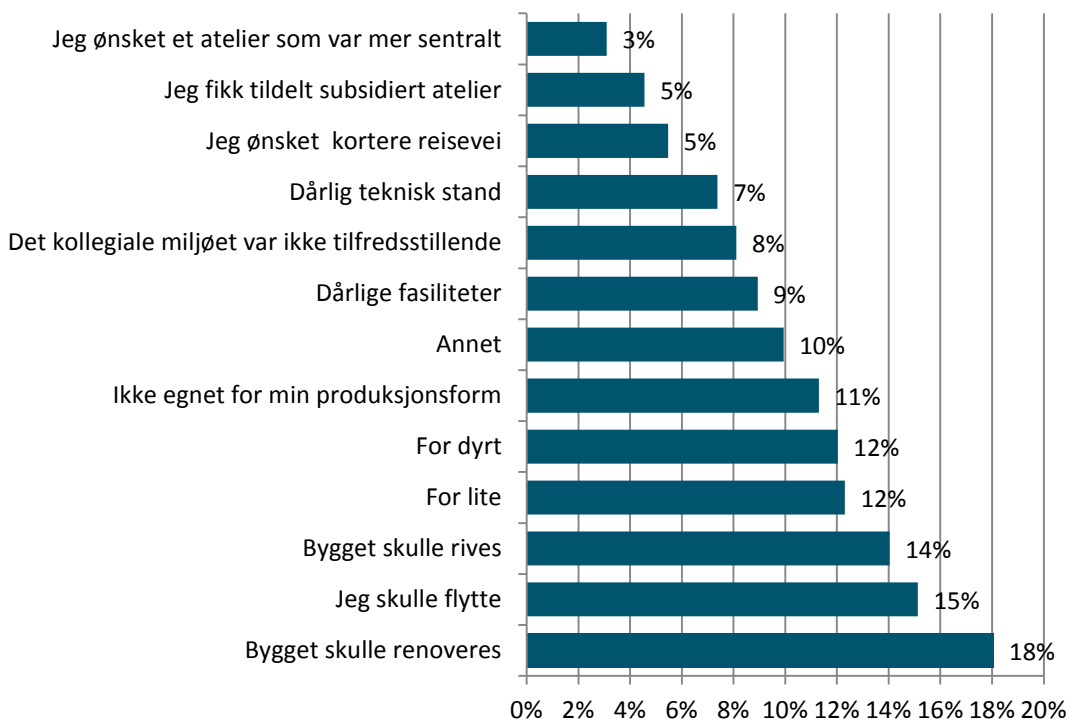
Når vi spør kunstnerne hvordan de stiller seg til å leie atelier på korttidskontrakt, oppgir mer enn åtte av ti at de mener det gir for lite forutsigbarhet. Dette gjelder ikke minst dersom man er avhengig av mye utstyr, eller arbeider med kunstneriske prosjekter som har lang varighet. Enkelte mener det gir frihet å ha korttidskontrakt. Det gjelder for eksempel dersom man holder på med spesifikke prosjekter som krever spesielle forhold i en viss periode.

Selv om mange kunstnere har stabile atelierkontrakter, er det slett ikke uvanlig å bytte atelier mange ganger gjennom en kunstnerkarriere. 10 % har faktisk byttet atelier seks ganger eller mer i løpet av de siste ti årene. 18 % har byttet fire eller fem ganger, og 41 % har byttet to eller tre ganger, jf. Figur 16.

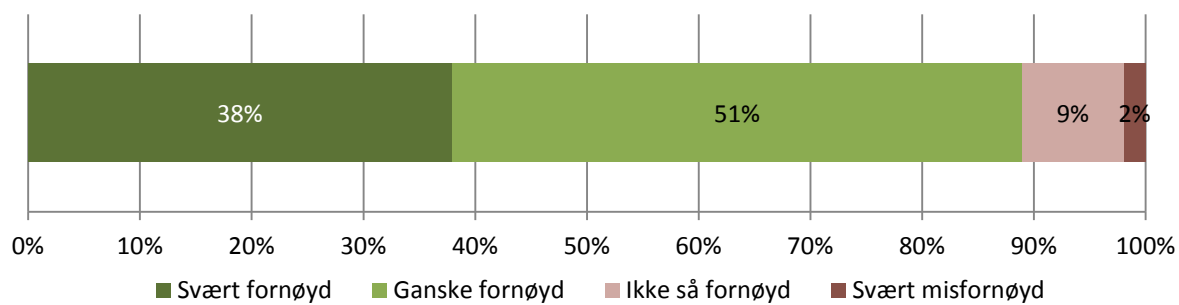
Figur 16: Hvor ofte har du byttet atelier? Oppgi antall steder du har hatt atelier de siste 10 år? N=856

Den hyppigste grunnen til at kunstnerne bytter atelier, er at bygningen skal pusses opp eller rives, jf. Figur 17. Andre avgjørende årsaker for atelierbytte er at atelieret er for lite eller for dyrt, for dårlig egnet til produksjonsformen, for dårlig med hensyn til fasiliteter eller standard eller for dårlig med hensyn til det kollegiale miljøet. For noen var det også beliggenheten som gjorde det nødvendig å bytte atelier.

Figur 17: Hva har vært årsakene til at du har byttet atelier? N=1097

Generelt sett, er de fleste enten svært fornøyd eller ganske fornøyd med sitt leieforhold, jf. Figur 18. 11 %, altså flere enn 1 av 10, er imidlertid enten ikke så fornøyd eller svært misfornøyd.

Figur 18: Hvor fornøyd er du med ditt leieforhold? N=672

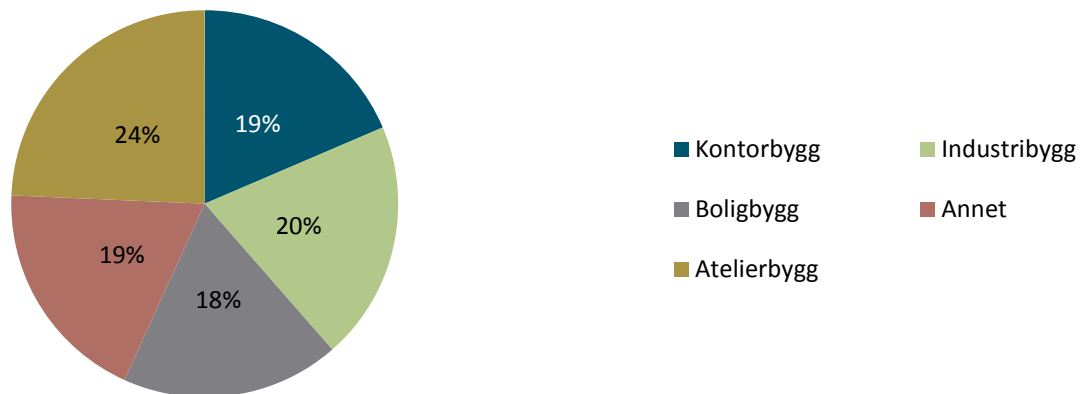
6. Atelierstandard

Vi har spurt kunstnerne hva som kjennetegner atelierene når det kommer til teknisk standard, fasiliteter, utstyr, mangler og andre ting som har med det fysiske arbeidsmiljøet å gjøre.

6.1 Bygningstype og atelierstørrelse

Mange forskjellige bygningstyper rommer atelierer. De færreste er bygget med ateliervirksomhet som formål, men flere atelierer er ombygget for å være mest mulig egnet. Eksempelvis finnes det atelierer i større bygningskomplekser som tidligere har rommet skoler eller sykehus. 24 % oppgir at deres atelier befinner seg i et atelierbygg, og dette gjelder mest sannsynlig både de bygningene som er bygget som atelier, og de som er ombygget. De øvrige atelierene fordeler seg jevnt på henholdsvis kontorbygg, industribygg, boligbygg og andre bygningstyper, jf. Figur 19.

Noen kunstneriske produksjonsformer vil være uproblematisk å arbeide med i kontorlokaler eller boliger. For kunstnere som har pc som sitt viktigste arbeidsverktøy, er god nettilgang viktigere enn takhøyde. For andre produksjonsformer er det helt avgjørende å ha tilgang på store industrilokaler med god ventilasjon og stor takhøyde.

Figur 19: Hva slags type bygg ligger atelieret i? N=905

Når vi spør kunstnerne om de er fornøyd med størrelsen på atelieret, svarer nesten halvparten, 46 %, at det er for lite, jf. Figur 20. Det kan tyde på at flere har behov for industrilokaler enn dem som pr. i dag har tilgang på slike atelierer.

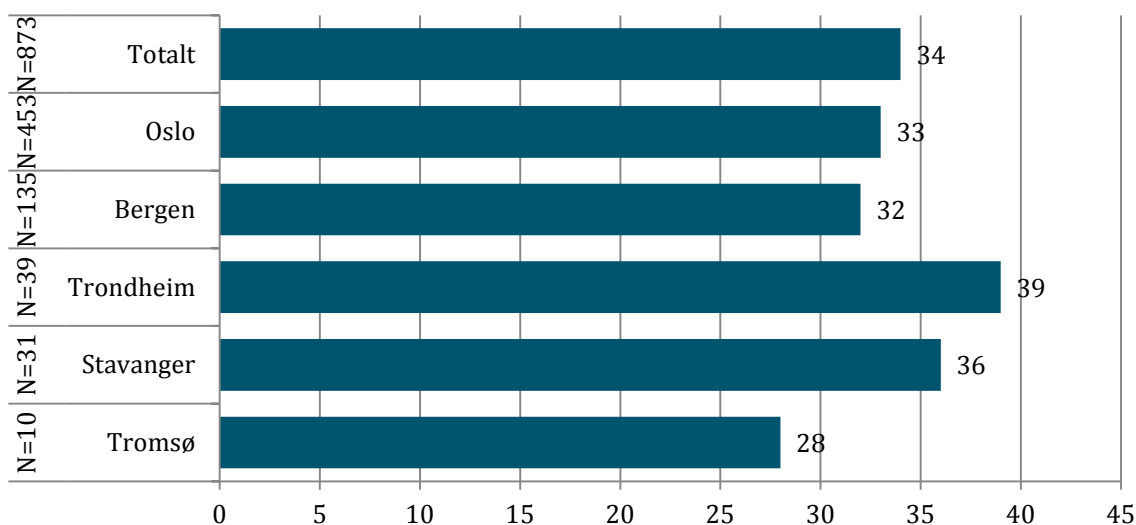
Figur 20: Generelt sett, er du fornøyd med størrelsen på atelieret? N=885

Det er store forskjeller på hvor store atelierene er, og det varierer også mye hvor stor del av produksjonslokalet kunstnerne deler med andre kunstnere. Dersom vi tar utgangspunkt i størrelsen på det produksjonsarealet kunstnerne disponerer alene, ser vi det er store variasjoner fra kunstner til kunstner og fra by til by. Tabell 5 viser minste, største og gjennomsnittlig oppgitt størrelse på egendisponert produksjonsareal i de enkelte byene. Som vi ser, er det i Oslo variasjonen er aller størst. Her er det kunstnere som oppgir at de har kun to kvadratmeter produksjonslokale som de disponerer alene. Samtidig har de kollegaer i samme by som disponerer helt opp til 200 kvadratmeter alene. I Bergen er variasjonen også stor, fra minimum to til maksimum 140 kvadratmeter. I Trondheim og Stavanger oppgir kunstnerne å ha noe mer minimumplass, 8 kvadratmeter, og de mest privilegerte i disse to byene har henholdsvis 180 og 120 kvadratmeter å produsere på helt alene. Tromsø har minst variasjon, med minimum 10 og maksimum 40 egendisponerte kvadratmeter, men igjen er det viktig å huske på at tallgrunnlaget for Tromsø er i tynneste laget.

Tabell 5: Atelierstørrelser i de enkelte byene. Minste, største og gjennomsnittlig størrelse, oppgitt i kvm.

By	Antall svar	Minste oppgitte størrelse (kvm)	Største oppgitte størrelse (kvm)	Gjennomsnittlig oppgitt størrelse (kvm)
Totalt	873	2	200	34
Oslo	453	2	200	33
Bergen	135	2	140	32
Trondheim	39	8	180	39
Stavanger	31	8	120	36
Tromsø	10	15	40	28

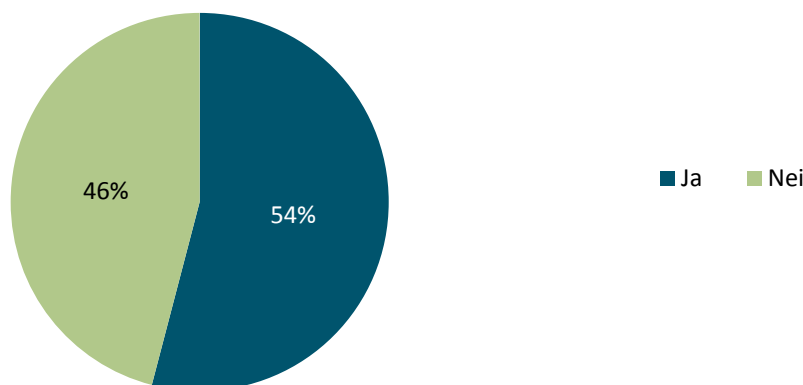
Høyre kolonne i Tabell 5 viser gjennomsnittlig egendisponert produksjonsareal (se også Figur 21). Ser vi alle kunstnere som har svart, under ett, gir det et landsgjennomsnitt på 34 kvadratmeter. De gjennomsnittlige arealstørrelsene for hver enkelt by viser forholdsvis liten variasjon. Kunstnerne i Trondheim ser ut til å være best stilt gjennomsnittlig sett med sine opp mot 39 kvadratmeter. Tromsø kommer dårligst ut gjennomsnittlig. Av byene vi har adekvat tallgrunnlag for, er det Bergen og Oslo som kommer dårligst ut med henholdsvis 32 og 33 kvadratmeter. Tromsø kommer dårligst ut, men det er igjen viktig å huske på at tallgrunnlaget for Tromsø er i tynneste laget.

Figur 21: Gjennomsnittlig produksjonslokale disponert av den enkelte kunstner. Kvadratmeter.

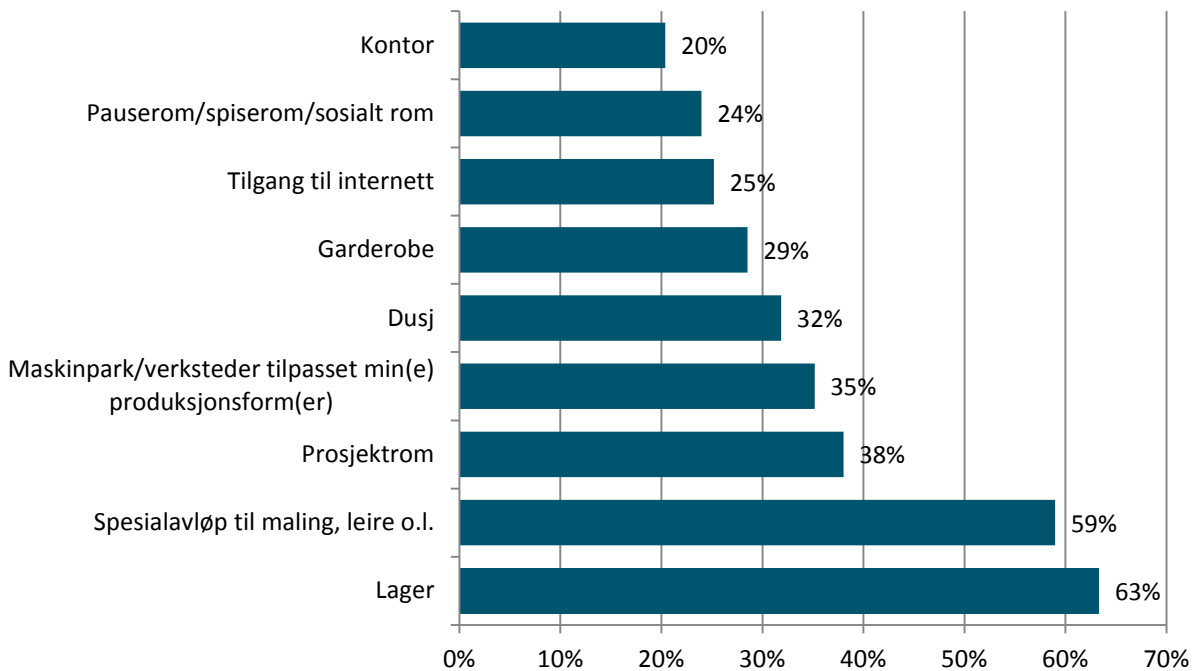
6.2 Teknisk standard, utstyrsnivå og tilgjengelighet

Godt over halvparten, 54 %, oppgir at de mangler tilgang til produksjonsfasiliteter eller utstyr de trenger til sin kunstneriske produksjon, jf. Figur 22.

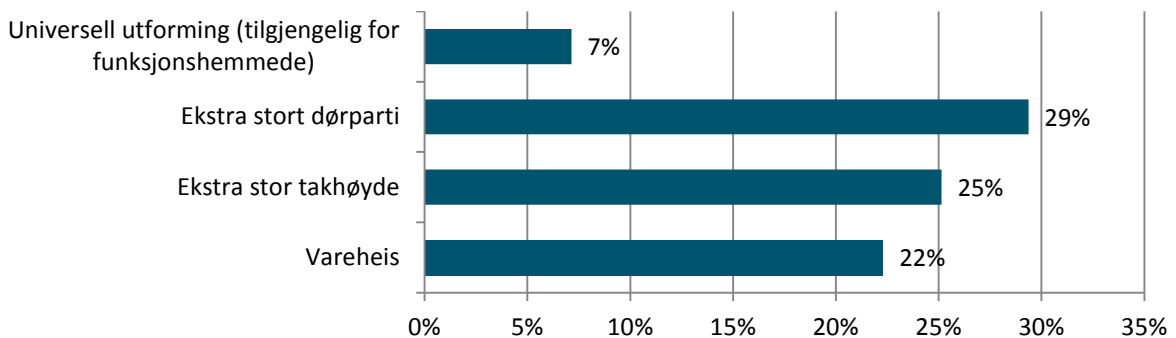
Figur 22: Er det produksjonsfasiliteter eller utstyr du trenger i ditt virke, som du i dag ikke har tilgang på?
N=862

Når vi ber kunstnerne om å krysse av for hvilke fasiliteter og utstyr de savner ved atelieret, er det to behov som særlig kommer til uttrykk, jf. Figur 23. Det første er lagermuligheter, og det andre er spesialavløp til maling, leire o.l. Øvrige fasiliteter som savnes er, i prioritert rekkefølge, prosjektrom, maskinpark/verksted som er tilpasset kunstnerens produksjonsform, dusj, garderobe, tilgang til internett, pause-/spiserom og kontor.

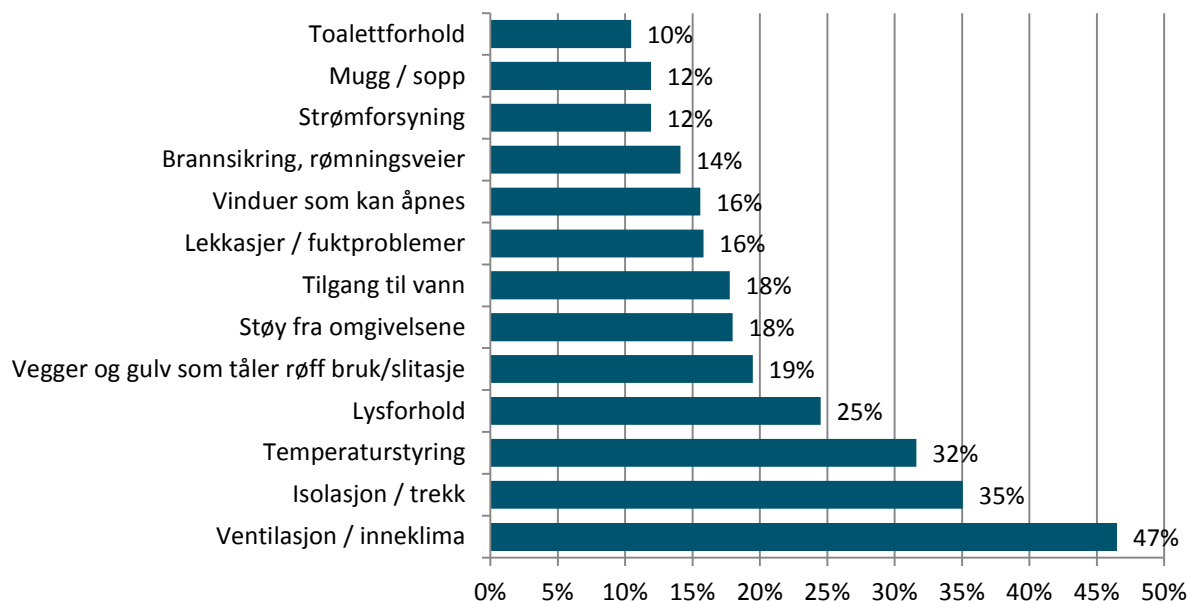
Figur 23: Utstyr og fasiliteter kunstnerne savner. N=873

Vi har også spurt kunstnerne om atelierets tilgjengelighet, jf. Figur 24. Tilgjengelighet kan være viktig med tanke på funksjonshemmede brukere og eventuelle besøkende. Tilgjengelighet handler også om hvorvidt det lar seg gjøre å få kunst og materiell i stor skala inn og ut av atelieret. En del kunstnere oppgir at deres arbeidsforhold ville blitt enklere dersom atelieret deres hadde hatt ekstra stort dørparti (29 %) og ekstra stor takhøyde (25 %). Noen færre (22 %) ville hatt behov for vareheis.

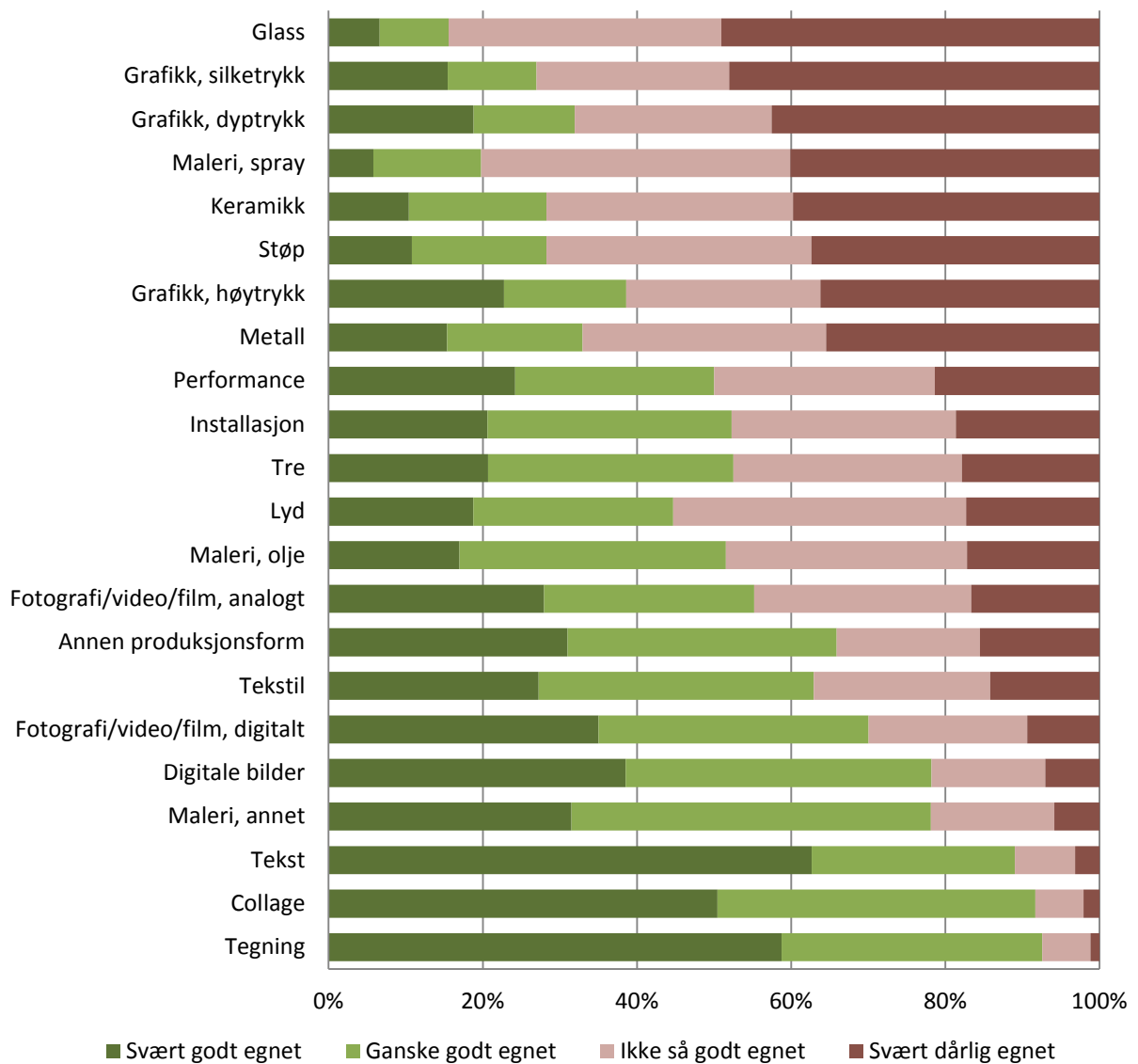
Figur 24: Mine arbeidsforhold hadde blitt enklere med følgende. N=883.

På spørsmål om det er vesentlige mangler ved atelieret, oppgir oppunder halvparten av kunstnerne at atelieret har for dårlig inneklima/ventilasjon, jf. Figur 25. Det ser også ut til å være en høy andel atelierer der det er problemer knyttet til isolasjon/trekk (35 %) og temperaturstyring (32 %). Dernest oppgis lysforholdene som for dårlige (25 %). Ved en del atelierer er det støyproblemer (18 %), manglende vanntilgang (18 %), lekkasjer eller fuktproblemer (16 %) eller vinduer som ikke kan åpnes i tilfredsstillende grad (16 %). Det finnes også en del atelierer der forholdene omkring brannsikring og rømningsveier (14 %) eller strømforsyning (12 %) ikke er tilfredsstillende. 12 % har krysset av for at deres atelier ikke er tilfredsstillende med tanke på mugg eller sopp, og 10 % har krysset av for ikke tilfredsstillende toalettforhold.

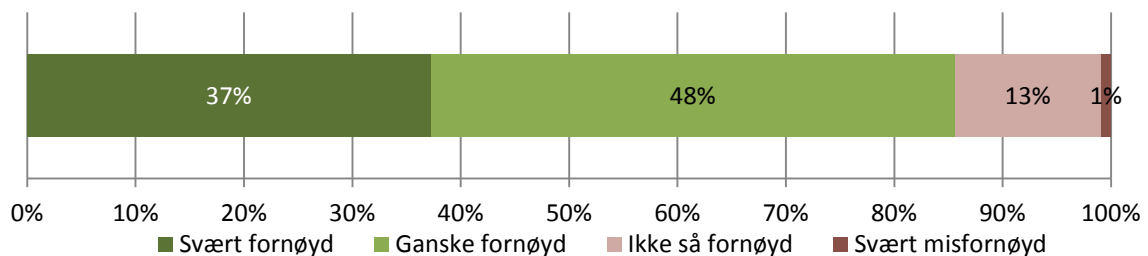
Figur 25: Er det vesentlige mangler ved atelieret? N=873

Kunstnerne ble bedt om å angi hvor godt eller dårlig egnet deres atelier er for den eller de produksjonsformen(e) de benytter, jf. Figur 26. Ikke uventet er det store forskjeller mellom produksjonsformene på dette spørsmålet. De kunstnerne som arbeider innenfor produksjonsformene tegning, collage og tekst, har atelierer som jevnt over er svært godt egnet eller ganske godt egnet. Nesten ingen av disse har atelierer som er ikke så godt egnet eller svært dårlig egnet. I den andre enden av skalaen finner vi produksjonsformene glass, grafikk (silketrykk), grafikk (dyptrykk), maleri (spray), keramikk, støp, grafikk (høytrykk) og metall. Kunstnere som arbeider innenfor disse produksjonsformene, oppgir i høy grad at atelierene deres er svært dårlig egnet eller ikke så godt egnet for virksomheten. Når det gjelder produksjonsformene performance, installasjon, tre, lyd, maleri, fotografi/video/film, tekstil og digitale bilder, har kunstnerne atelierer med mer varierende grad av egnethet.

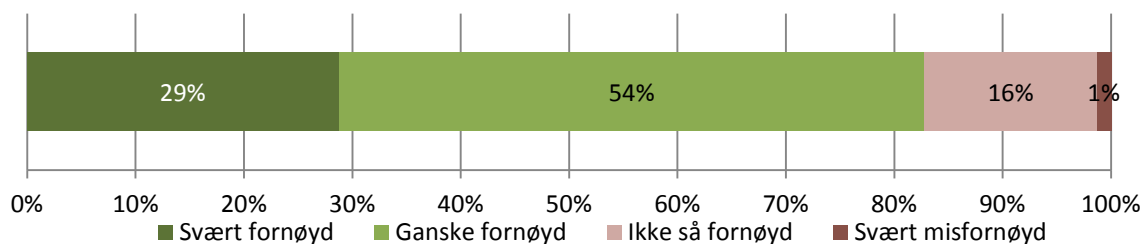
Figur 26: I hvilken grad er atelieret egnet til den/de produksjonsformen(e) du benytter? N=883

På spørsmål om hvor fornøyde kunstnerne er med sitt ateliers tilgjengelighet, jf. Figur 27, er det bare 37 % som svarer at de er svært fornøyd. 48 % er ganske fornøyd, 13 % er ikke så fornøyd og 1 % er svært misfornøyd.

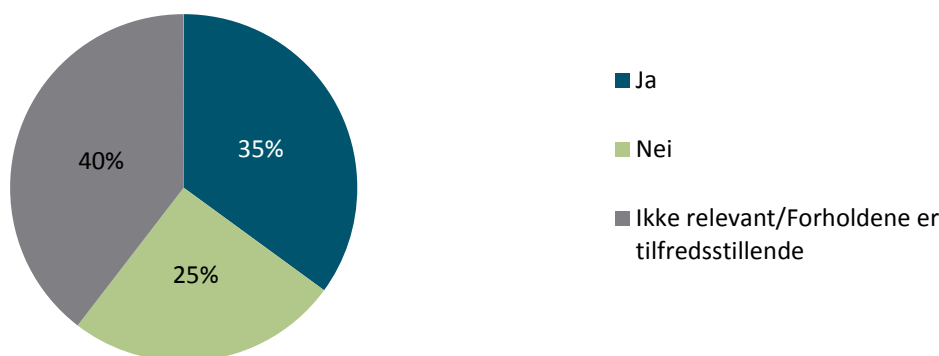
Figur 27: Hvor fornøyd er du med ditt ateliers tilgjengelighet? N=883

Vi har også spurt kunstnerne hvor fornøyd de er med sine fysiske arbeidsforhold helhetlig sett, jf. Figur 28. 29 % svarer at de er svært fornøyd, 54 % svarer at de er ganske fornøyd, 16 % svarer at de ikke er så fornøyd, og 1 % er svært misfornøyd.

Figur 28: Helhetlig sett, hvor fornøyd er du med dine fysiske arbeidsforhold? N=862

Kunstnerne er også blitt bedt om å angi om de tror de ville brukt flere timer i atelieret pr. uke enn de gjør i dag dersom deres fysiske arbeidsforhold var mer tilfredsstillende, Figur 29. Dette er et hypotetisk spørsmål, og slik sett bør ikke svarene overfortolkes. Det er likevel verdt å merke seg at hele 35 % av de som har svart, mener at de ville brukt atelieret sitt mer dersom forholdene var bedre.

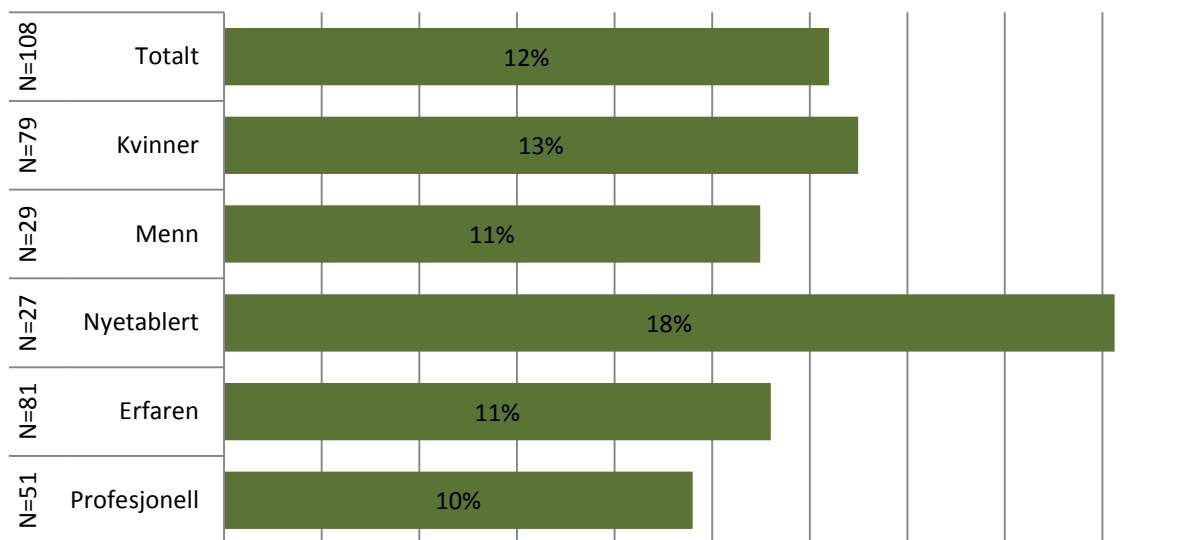
Figur 29: Ville du brukt flere timer i atelieret pr. uke dersom dine fysiske arbeidsforhold var mer tilfredsstillende? N=862

6.3 Kunstnerne generelle opplevelse av sin ateliersituasjon

Hvilke grupper kunstnere er det som er minst fornøyd med sin ateliersituasjon? Med utgangspunkt i to spørsmålsbatterier i spørreskjemaet om 1) hva atelieret har av utstyr og fasiliteter og 2) om det er vesentlige mangler ved atelieret, har vi skilt ut de minst fornøyd respondentene, dvs. de som har krysset av for "ikke tilfredsstillende" på minst halvparten av spørsmålene (se vedlegg 1 og vedlegg 2).

Øverste søyle i Figur 30 viser at 12 % av alle respondenter faller inn i gruppen vi har definert som misfornøyd. De utgjør 108 respondenter. Videre viser figuren at 13 % av kvinnene og 11 % av mennene faller inn under kategorien misfornøyd. Vi ser at antallet misfornøyd kvinner (79) og menn (29) gjenspeiler at billedkunstneryrket er kvinnedominert. Andelsmessig er forskjellen mellom misfornøyd kvinner og menn ikke så stor. Med tanke på det lave inntektsnivået blant kvinnelige billedkunstnere (jf. Heian et.al. 2008), kunne vi kanskje forventet at forskjellen mellom

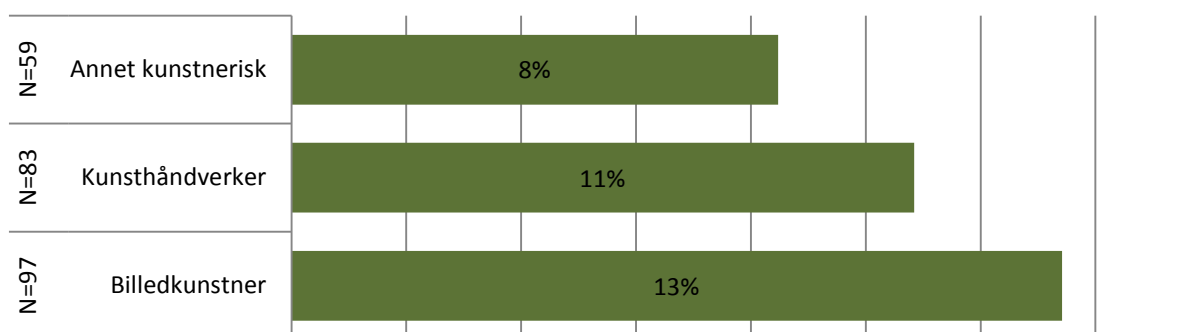
misfornøyde menn og kvinner var større. Størst andel misfornøyde finner vi, kanskje ikke overraskende, blant de nyetablerte, med 18 %. Heller ikke overraskende, med tanke på blant annet inntektsmuligheter og nettverk, er det at de erfarne og de profesjonelle kunstnerne er de som har minst andel misfornøyde, med hhv. 11 og 10 %.¹⁸

Figur 30: Andel av de som er mest misfornøyde med ateliersituasjonen, vist for ulike grupper med bestemte kjennetegn.

Av de 108 kunstnerne som er mest misfornøyd med ateliersituasjonen, har 81 atelier i Oslo, 14 i Bergen, 7 i Stavanger og bare 2 i Trondheim. Ingen med atelier i Tromsø faller inn i gruppen av de misfornøyde (ikke vist som egen figur).

Figur 31 viser at 13 % av billedkunstnerne, 11 % av kunsthåndverkerne og 8 % av andre kunstnere er misfornøyd med ateliersituasjonen.

Figur 31: Hovedyrke for personer som er misfornøyd med ateliersituasjonen

¹⁸ De nyetablerte er de med inntil 5 års kunstnerisk arbeidserfaring, de erfarne er de med over 5 års erfaring. Kategorien profesjonell kunstner er avgrenset etter avkrysning av kunstnerisk hovedyrke og mer enn 20 timer kunstnerisk arbeidstid per uke (jf. vedlegg 2).

7. Beliggenhet

Vi har spurt kunstnerne i hvilken grad de er fornøyd med sitt ateliers beliggenhet. Hvor ligger atelieret i forhold til bosted og byens sentrum? Og hva er den ideelle beliggenheten for et atelier?

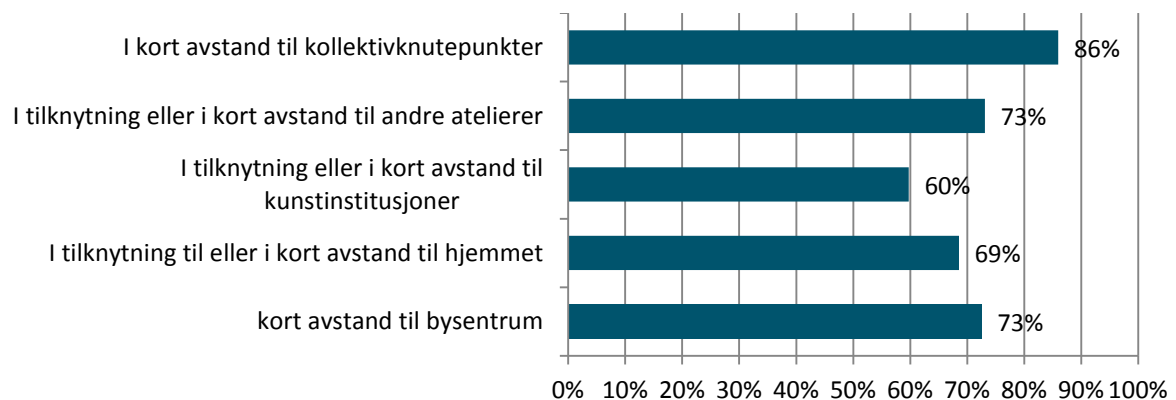
7.1 Avstand fra hjemmet og fra andre funksjoner

De fleste som har atelier, oppgir at atelieret ligger i kort avstand til kollektivknutepunkter, andre atelierer og byens sentrum. Noe færre oppgir at atelieret har kort avstand til hjemmet og til kunstinstitusjoner, jf. Figur 32.

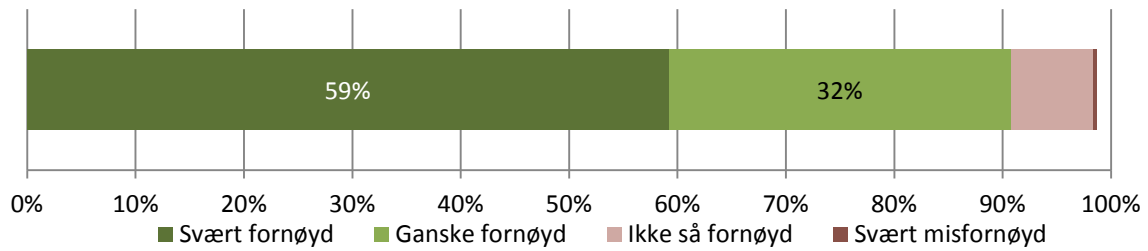
59 % av atelierbrukerne er svært fornøyd med atelierets beliggenhet og 32 % er ganske fornøyd. Bare 8 % er ikke så fornøyd, og ingen er svært misfornøyd, jf. Figur 33.

Når det gjelder ønsket beliggenhet, er det absolutt viktigst for kunstnerne at atelieret ligger i kort avstand fra hjemmet. At atelieret ligger i kort avstand fra bysentrum, kollektivknutepunkter eller andre atelierer, er mindre viktig. At atelieret ligger i nærheten av kunstinstitusjoner, er enda mindre viktig. Det kan altså se ut til at den daglige tidsbruken mellom hjem og arbeidsplass er det som er mest avgjørende for om beliggenheten vurderes som god, jf. Figur 34.

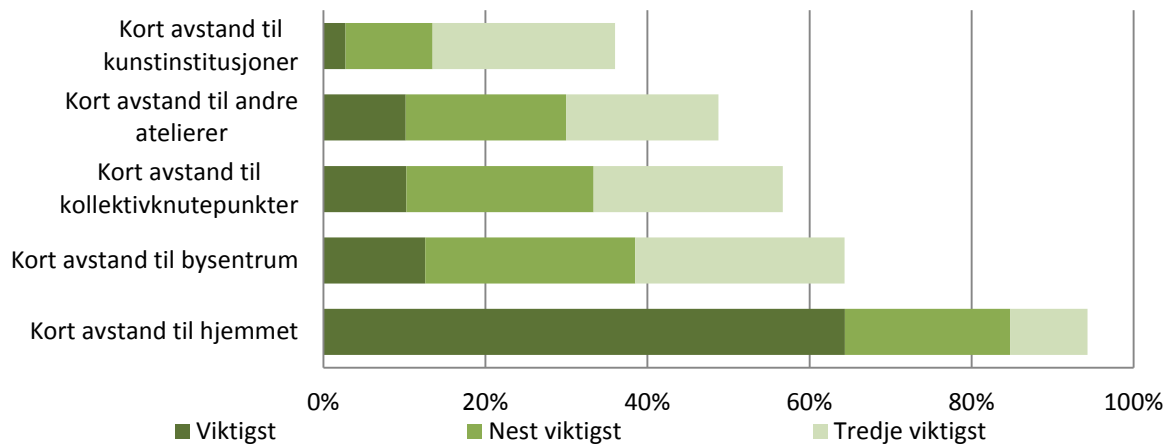
Mange atelierhus i våre fem byer ligger i eller i kort avstand fra sentrum. Men når det er sagt, kjennetegnes våre byer, i det minste fire av dem, nettopp av små bykjerner med korte avstander. Beliggenhet er uansett ikke den helt store utfordringen når det gjelder dagens ateliersituasjon.

Figur 32: Hva beskriver plasseringen av ditt atelier? N=900

Figur 33: Hvor fornøyd er du med ditt ateliers beliggenhet? N=902.

Figur 34: Hva ville være ideell beliggenhet for ditt atelier? N=996

7.2 Beliggenhet for kunstneres bolig og atelier

I spørreskjemaet ba vi kunstnerne om å oppgi postnummeret der de bor, og postnummeret der de har atelier. Slik ønsket vi å få en oversikt over bostad og arbeidssted for kunstnerne. Disse opplysningene har vi koblet med kartkoordinatører slik at opplysningene kan presenteres i digitale kart på internett. Her kan man klikke seg inn på de ulike poststedene og få en oversikt over hvor mange kunstnere som bor eller jobber innenfor et postnummerdistrikt. Det skal her legges til at dette ikke er en komplett liste. Vi har kun informasjon om de kunstnerne som har besvart vår undersøkelse. Som vi så i metodekapittelet (side 12), utgjør respondentene i denne undersøkelsen om lag halvparten av kunstnerpopulasjonen i de store byene. Totalt har vi bosted for 1093 kunstnere. Siden ikke alle har atelier, er oversikten over arbeidssted noe lavere. Her har vi oversikt over arbeidsstedet til 857 kunstnere.

På tross av disse svakhetene gir kartene en god oversikt over hvor i storbyene kunstnerne bor og jobber. Særlig i Oslo bør oversikten være interessant. Denne kan for eksempel være et godt utgangspunkt for lokalisering av framtidige atelierer.

Nedenfor har vi gjengitt skjermdump av de digitale kartene fra Oslo. Fullstendig kart er tilgjengelig på følgende lenker:

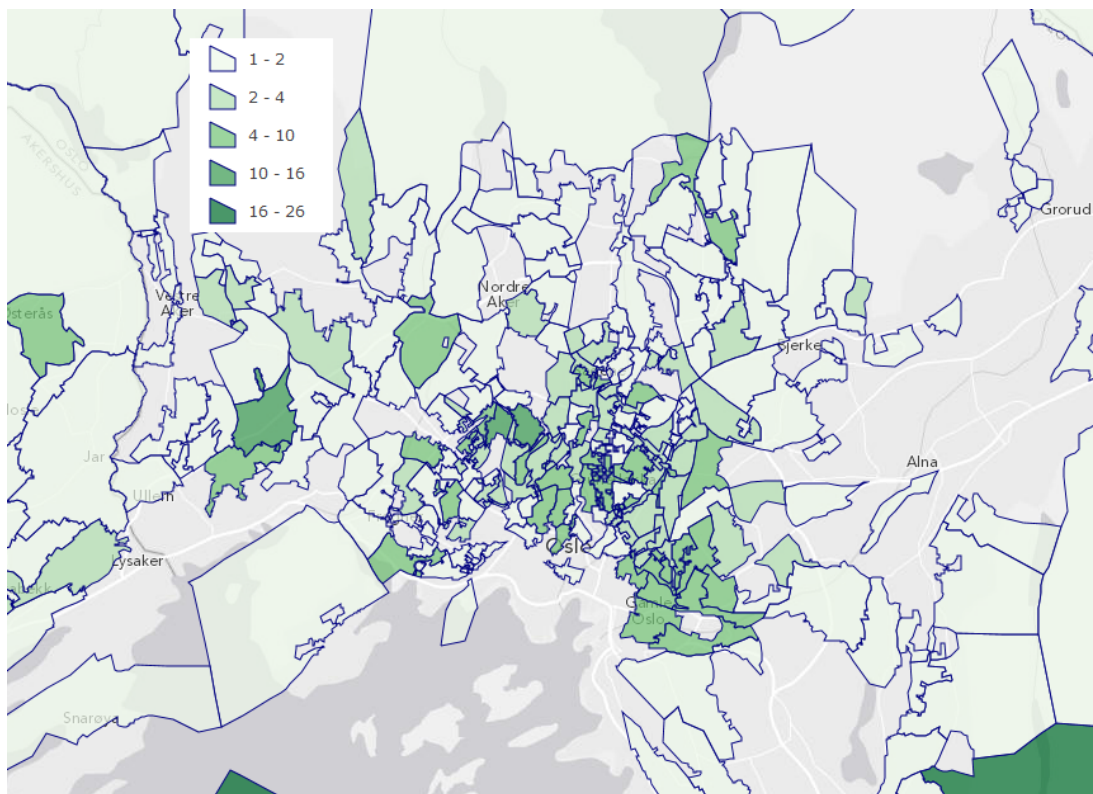
Arbeidssted: <http://bit.ly/1oDyzYg>

Bosted: <http://bit.ly/1oDyMuq>

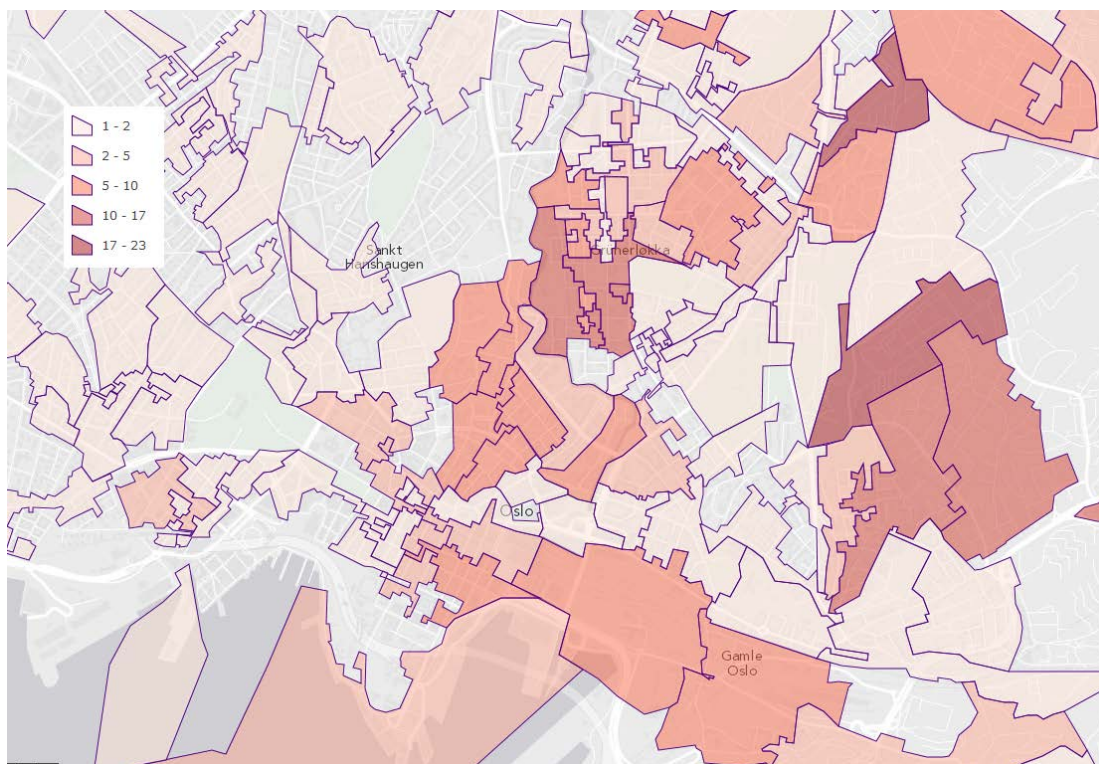
Figur 35 viser hvilket poststed (postnummer) respondentene bor innenfor, mens figur 36 viser hvor de jobber. Jo mørkere farge, jo høyere antall kunstnere bor der. Det er vanskelig å gi noen klar analyse av dette utover den faktiske oversikten. Sorterer vi bosted og arbeidssted på bydeler, slik vi har gjort i tabell 6, finner vi at 28 % av kunstnere i Oslo har atelier på Grünerløkka, 14 % har atelier i Gamle Oslo, mens 10 % har atelier på St. Hanshaugen. Grünerløkka og St. Hanshaugen er også bydelene der flest kunstnere bor, etterfulgt av Gamle Oslo, Frogner og Sagene. Tall fra Norsk kulturindeks viser oss at kunstnertettheten blant billedkunstnere (NBK-medlemmer) er størst på St. Hanshaugen etterfulgt av Frogner, Grünerløkka og Gamle Oslo.

Tabell 6: Respondenter med bosted eller arbeidssted i Oslo fordelt på bydel hvor de bor eller jobber.

Bydel	Bosted	Arbeidssted
Grünerløkka	16 %	28 %
Gamle Oslo	14 %	14 %
St..Hanshaugen	16 %	10 %
Sentrum	1 %	9 %
Sagene	10 %	7 %
Nordre Aker	6 %	6 %
Frogner	12 %	5 %
Østensjø	5 %	5 %
Bjerke	3 %	4 %
Ullern	5 %	3 %
Vestre Aker	6 %	3 %
Søndre Nordstrand	1 %	2 %
Grorud	0 %	1 %
Nordstrand	3 %	1 %
Alna	1 %	1 %
Stovner	1 %	1 %

Figur 35: Bosted (postnummer) for kunstnerne i undersøkelsen. Oslo. Se for øvrig <http://bit.ly/1oDyMuq>

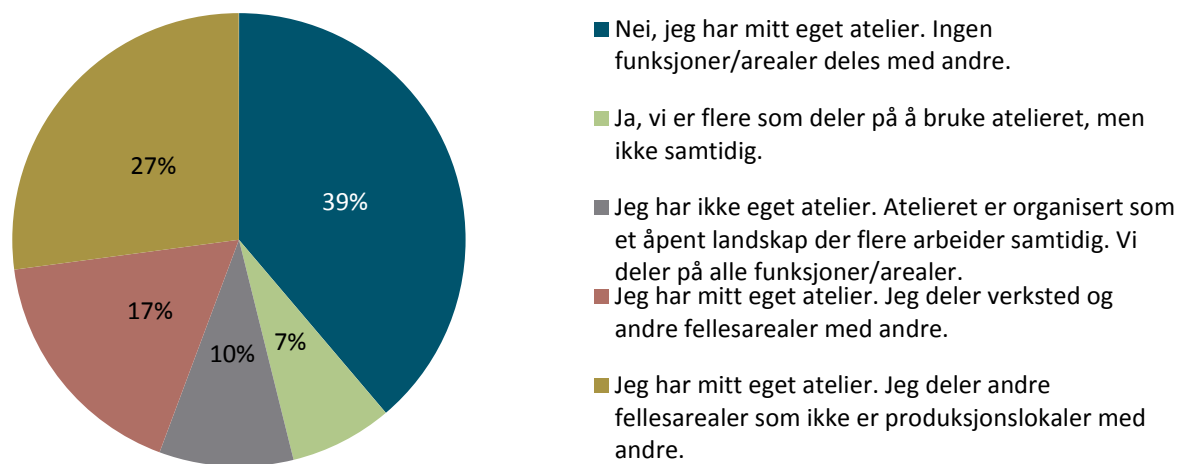
Figur 36: Arbeidssted (postnummer) for kunstnerne i undersøkelsen. Oslo. Se for øvrig <http://bit.ly/1oDyZyG>

8. Organisering og fagmiljø

I mange ateliermiljøer har kunstnerne som holder til der, mye med hverandre å gjøre i hverdagen, for eksempel gjennom samtidig bruk av felles verksteder og oppholdsrom. I noen miljøer er det også utstrakt samarbeid mellom kunstnere, gjerne i konkrete prosjekter som har sitt utspring i det spesifikke atelierfellesskapet. Andre kunstnere har lite eller ingen kontakt med kollegaer i løpet av den tiden de tilbringer i atelieret. Hvordan ulike fysiske arbeidsmiljøers organisering stimulerer eller undergraver den kunstneriske produksjonen, avhenger mye av produksjonsform, prosjekttype, prosjektfase og arbeidsmåte, og i hvilken grad samarbeid eller isolasjon passer for den enkelte kunstner. Vi har undersøkt i hvilken grad kunstnerne deler atelierfunksjoner og -arealer med kollegaer, og hvilke erfaringer de har knyttet til deling og ulik organisering.

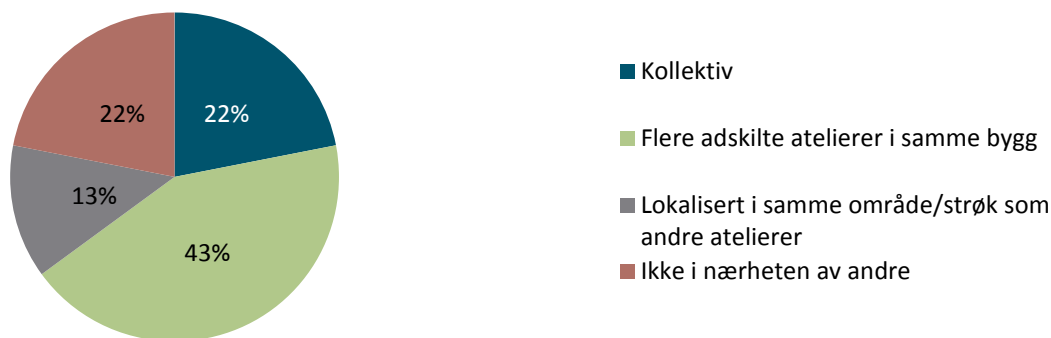
8.1 Deling av atelier

Figur 37 viser hvordan kunstnerne fordeler seg på ateliertyper med ulik deling og organisering. 39 % av de som har tilgang til atelier, disponerer dette helt alene, og deler ingen funksjoner eller arealer med andre. 10 % har helt motsatt situasjon, nemlig at de ikke disponerer noen arealer helt alene, men deler alt i et åpent landskap. Resten har ulike ordninger som innebærer deling. 17 % har eget atelier, men deler verksted og fellesarealer med andre. 27 % har eget atelier, men deler fellesarealer som ikke er produksjonslokaler, med andre. 7 % deler atelier med andre kunstnere, men ikke til samme tid.

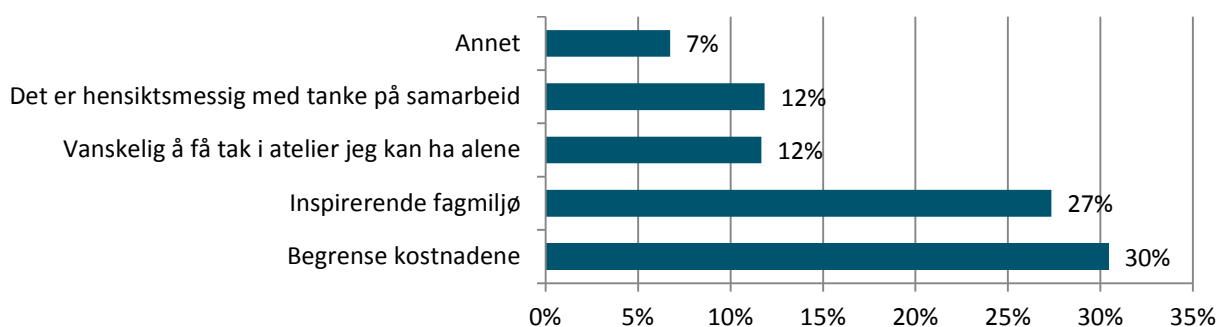
Figur 37: Deler du atelier med andre? N=889.

22 % oppgir at atelieret deres ligger i et kollektiv, altså et atelierfellesskap der det er høy grad av deling av arealer og funksjoner, jf. Figur 38. I et kollektiv vil det også kunne være slik at man ikke har anledning til å lukke døren inn til sitt eget arbeidsareal, men det behøver ikke å være slik. Den vanligste organiseringen av atelierer er at det finnes flere adskilte atelierer i samme bygg. Her kan det være ulik grad av deling av arealer og funksjoner. 43 % oppgir at atelieret deres ligger i et bygg med denne organiseringen. 13 % oppgir at de har et atelier som ligger adskilt fra andre, men i samme strøk som andre atelierer. 22 % oppgir at atelieret ikke ligger i nærheten av andre atelierer. Det er grunn til å tro at mange av de sistnevnte har atelier i sin egen bolig.

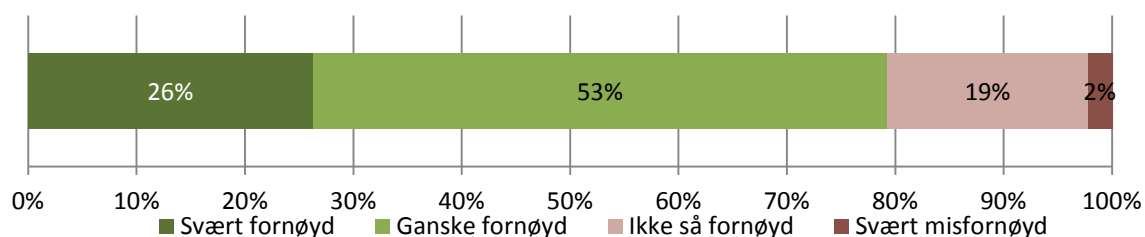
Figur 38: Er ditt atelier lokalisert i nærheten av andre atelierer? N=890.

Dersom vi spør kunstnerne som deler atelier, om hvorfor de deler, peker de primært på at det begrenser kostnadene (30 %), og at det er inspirerende å ha et fagmiljø i tilknytning til atelieret (27 %), jf. Figur 39.

Figur 39: Hva er årsakene til at du deler atelier og/eller enkelte funksjoner/arealer?

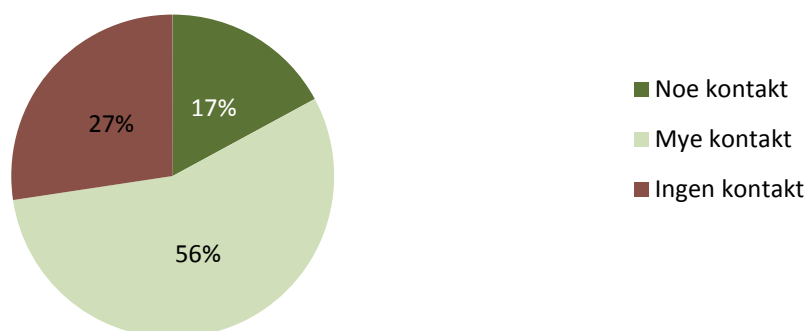
Vi har spurt kunstnerne om de er fornøyd med hvordan fellesarealene fungerer, jf. Figur 40. I dette spørsmålet har vi ikke skilt mellom produksjonsarealer og andre oppholdsarealer og fellesfunksjoner. 26 % har svart at de er svært fornøyd med hvordan fellesarealene fungerer, 53 % har svart at de er ganske fornøyd, 19 % er ikke så fornøyd og 2 % er svært misfornøyd. Det kan være mange ulike årsaker til at fellesarealer ikke fungerer, for eksempel kan det være at fasiliteter og utstyr ikke holder mål, eller at lokalet ikke er egnet, eller problemene kan ha sin årsak i for eksempel kapasitetsproblemer, konflikter, ulike forventninger eller dårlig personkjemi.

Figur 40: Er du fornøyd med hvordan fellesarealet (alle typer) fungerer? N=681

8.2 Fagmiljø og sosial kontakt

Kunstnere vil, som alle andre yrkesgrupper, ha ulike personlige behov for sosial kontakt med kollegaer, og det er ikke usannsynlig at behovet for dette vil skifte med livsfase, karriereløp, prosjekttyper og prosjektfaser. Det vil også variere fra kunstner til kunstner hvor mye atelieret benyttes, og hvor mye atelierets organisering dermed har å si for graden av kollegial kontakt gjennom en arbeidsuke. Vi har spurt kunstnerne om i hvilken grad atelieret gir mulighet for å ha kollegial kontakt, jf. Figur 41. Over halvparten, 56 %, oppgir at atelierets organisering gir anledning til å ha mye kollegial kontakt. 17 % oppgir at atelieret gir noe anledning til dette. 27 % oppgir at atelieret ikke gir mulighet for kollegial kontakt.

Figur 41: Gir ditt atelier deg mulighet for å ha kollegial/sosial kontakt med andre kunstnere? N=884.

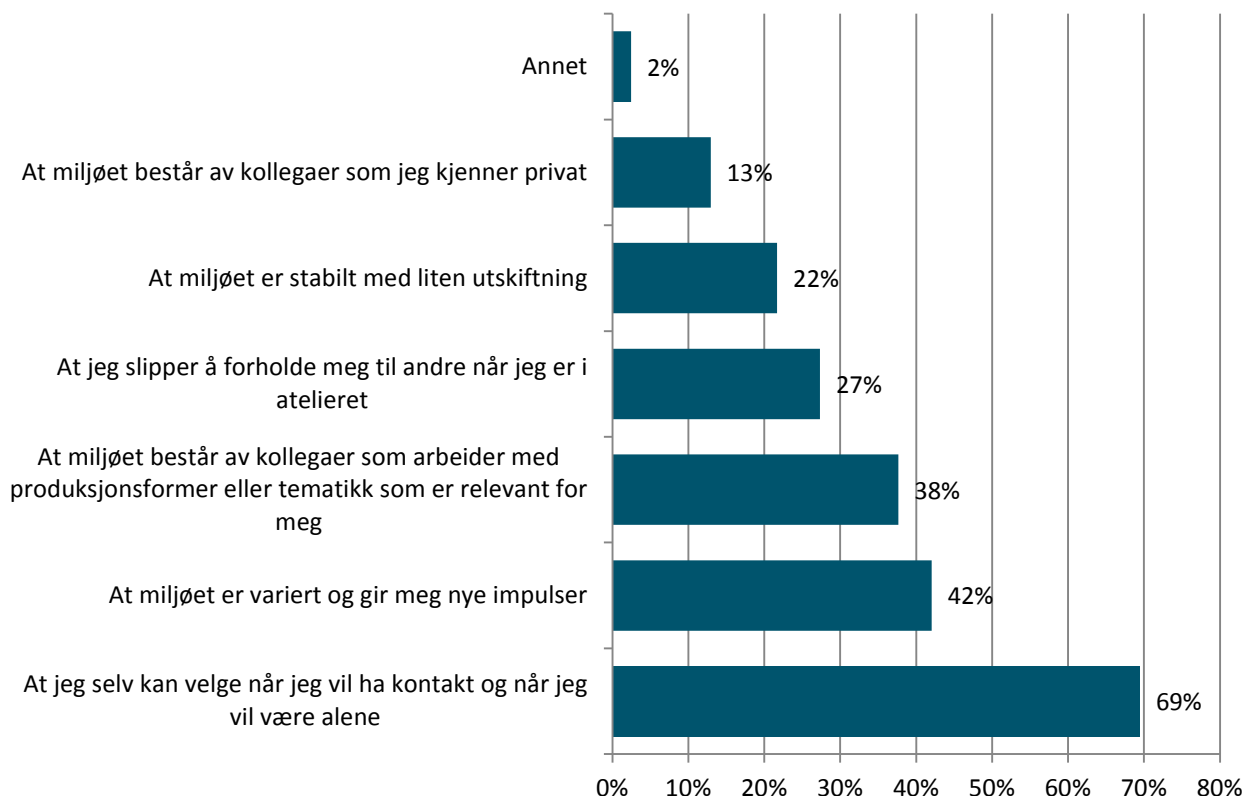
Når vi ber kunstnerne om å vurdere hvor viktig det er for dem at atelierets organisering gir anledning til kontakt med andre kunstnere, jf. Figur 42, er det et overveiende flertall som opplever at dette enten er av avgjørende betydning (16 %) eller ganske viktig (57 %). Bare 8 % oppgir at de ikke ønsker kollegial kontakt mens de oppholder seg i eller i tilknytning til atelieret. 18 % stiller seg mer eller mindre likegyldige til dette spørsmålet.

Figur 42: Hvor viktig er det for deg at atelieret gir mulighet for å ha kollegial/sosial kontakt med andre kunstnere? N=884

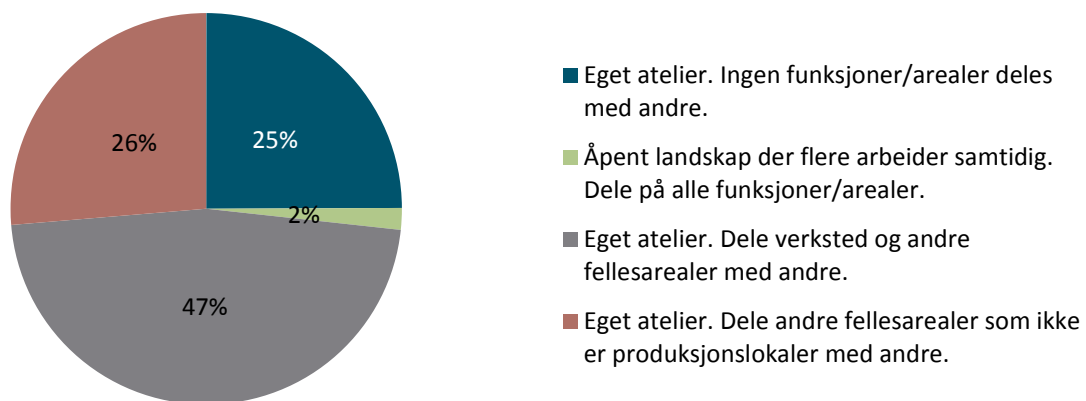
Kollegial kontakt kan være viktig på ulike måter. Det kan være en viktig faglig inspirasjon. Faglig inspirasjon kan en få av kollegaer som faglig sett står nær en selv, eller motsatt, som står for helt andre faglige tilnærminger enn en selv gjør. Kollegial kontakt kan også være viktig rent sosialt og som avkobling. Det varierer hvorvidt kunstnere selv har innvirkning på hvem de eventuelt deler arealer og funksjoner med. Og derfor varierer det også hvorvidt ateliermiljøer består av kollegaer som også er venner privat.

Når vi spør kunstnerne om hvilke ønsker de har for kollegial/sosial kontakt i tilknytning til atelieret, er det et klart flertall, nesten sju av ti, som ønsker en organisering som gjør det mulig å velge selv når man ønsker kontakt, og når man vil være i fred, Figur 43. At miljøet er variert og gir nye impulser, er viktig for 42 %. At miljøet består av kollegaer som arbeider med produksjonsformer eller tematikk som oppleves som relevant, er viktig for 27 %. At kunstneren slipper å forholde seg til andre i ateliertiden (27 %), at miljøet er stabilt med liten utskiftning (22 %) og at miljøet består av kollegaer som kunstneren har en privat relasjon til (13 %) er mindre viktig for kunstnerne.

Figur 43: Hva er dine ønsker når det gjelder kollegial/sosial kontakt i tilknytning til atelieret? N=1097

Vi har bedt kunstnerne krysse av for hvordan den ideelle atelierorganiseringen ville være for dem dersom de kunne velge helt fritt, jf. Figur 44. Her kommer det tydelig til uttrykk at det viktigste for de aller fleste er å ha eget atelier i den forstand at man har sitt eget rom eller areal som man disponerer alene. Nesten samtlige ønsker eget atelier; bare 2 % foretrekker åpent landskap der alle funksjoner og arealer deles med andre. Videre er folk litt mer delt når det kommer til deling av felles funksjoner og arealer. 25 % ønsker ingen deling, omtrent like mange ønsker å dele fellesarealer, f.eks. oppholdsrom, med andre. Men hele 47 % mener den ideelle løsningen er å dele både fellesfunksjoner som verksted og andre fellesarealer med andre kunstnere.

Figur 44: Hvis du kunne velge helt fritt, hva ville være den ideelle organiseringen av atelier for deg? N=995

9. Ateliersituasjonen oppsummert

Bakgrunnen for denne kartleggingen var et ønske om å finne ut hvorvidt kunstneres ateliersituasjon i byene er så dårlig som det sies at den er. Vår undersøkelse både bekrefter og avkrefter denne oppfatningen, og viser at det er forholdsvis store forskjeller innad i kunstnerbefolkningen og mellom de fem byene som er studert.

Oslo og Stavanger peker seg ut som de byene det generelt sett står dårligst til i når det gjelder tilgang på nok atelierer. Bergen og Trondheim peker seg motsatt ut som byer der tilgangen er ganske bra. Tromsø har vi svakt tallmateriale for, men det kan se ut til at atelierbehovet ikke er helt dekket i denne byen.

Både i Oslo og Stavanger har det over flere år vært et kraftig press på sentrumsarealene. Vår undersøkelse viser at byfornyelse, fortetting og eiendomsutvikling over tid kan føre til et standard- og prisnivå som gjør at kunstnerne må forlate sine atelierer i sentrumskjernen. I Oslo har flere store atelierfellesskap blitt nedlagt de siste årene som følge av eiendomsutvikling og prisvekst. De siste tiårene har den generelle ateliersituasjonen i både Oslo og Stavanger forverret seg.

Bergen og Trondheim er begge byer hvor ateliersituasjonen tidligere har vært vanskelig, men hvor nyetableringer av private atelierfellesskap de siste årene har ført til at tilgangen på atelier i dag er mye bedre. De to bykommunene har valgt ulike strategier for å tilrettelegge for atelierer. Bergen kommune driver ingen atelierer selv, og gir heller tilskudd til atelierfellesskap. Trondheim kommune har valgt både å eie egne bygg og yte tilskudd til private atelierfellesskap. Begge strategier ser ut til å fungere godt i disse byene. I både Bergen og Trondheim har den generelle ateliersituasjonen de siste årene gått fra dårlig til bedre.

Oslo har satset mye på atelierbygg i kommunalt eie og yter i tillegg noe tilskudd til andre atelierfellesskap. Vårt inntrykk er at den kommunale tilretteleggingen i Oslo oppleves av kunstnerbefolkningen som en noe tungrodd og lite dynamisk strategi. Det store antallet kunstnere i Oslo som ikke har tilgang til de kommunale atelierer, må enten forholde seg til svært høye husleier på det private leiemarkedet eller drive sin kunstneriske virksomhet fra sitt eget kjøkken, en løsning som for mange vil virke direkte negativt inn på mulighetene for kunstproduksjon.

Vår kartlegging kan videre oppsummeres i følgende hovedpunkter:

- Av kunstnerne som har besvart spørreundersøkelsen, er det 78 % som har tilgang til atelier på fast basis, 8 % har tilgang i perioder og 14 % mangler tilgang.
- Når det gjelder tilgang på atelierer, er det generelt sett noe dårligere tilgang blant nyetablerte kunstnere enn blant kunstnere som har fem år eller lengre fartstid i yrket. Nesten halvparten av de som har svart på undersøkelsen, har fått tilgang til atelieret gjennom sitt nettverk av venner, kolleger eller studievenner.
- Den desidert viktigste årsaken til at kunstnere ikke har tilgang på atelier, er at det er for dyrt. Oslo fremstår som byen med den høyeste gjennomsnittsprisen for leie av atelier.
- Åtte av ti kunstnere som har atelier, er leietakere. De siste to eier sitt eget atelier.
- Over halvparten av de som leier atelier, leier på det private leiemarkedet. Blant de som leier atelier, har nesten seks av ti brukt av egne midler for å pusse opp eller oppgradere atelieret.
- Av de som leier atelier, har flertallet (61 %) en standardisert leiekontrakt med tre måneders oppsigelse. Det er imidlertid 6 % som ikke har skriftlig kontrakt, og 11 % leier

på korttidskontrakt. Mange, faktisk hele 31 %, oppgir også at de tidligere har leid atelier uten skriftlig kontrakt. Det er ikke uvanlig blant kunstnere å ha flere perioder med korttidskontrakter bak seg, men de færreste ønsker å leie på denne måten. De fleste, åtte av ti, svarer at korttidskontrakter gir for liten forutsigbarhet.

- Vår undersøkelse viser at det er vanlig blant kunstnere å bytte atelier forholdsvis ofte. Den hyppigste grunnen til at kunstnere bytter atelier, er at bygget skulle renoveres.
- Av de som leier atelier, oppgir i underkant av fire av ti kunstnere at de er svært fornøyd med sitt leieforhold. Omtrent halvparten er ganske fornøyd, og i overkant av én av ti er enten ikke så fornøyd eller svært misfornøyd.
- Nesten halvparten av kunstnerne i vår undersøkelse som har tilgang på atelier, svarer at atelieret deres er for lite. Det er store variasjoner mellom byene når det gjelder hvor store produksjonslokaler de enkelte kunstnerne disponerer til eget bruk. I Oslo og Bergen finner vi kunstnerne med færrest kvadratmeter til rådighet. Oslo er på den annen side også der hvor kunstnerne har flest kvadratmeter til disposisjon for seg selv.
- Godt over halvparten av kunstnerne i vår undersøkelse oppgir at de mangler tilgang til produksjonsfasiliteter og utstyr som de trenger til sin kunstneriske virksomhet. Spesialavløp til maling og leire m.m. savnes av mange.
- Av andre mangler ved atelieret oppgir mange at de savner lagerplass, stort dørparti og ekstra takhøyde. Dette samsvarer med at mange opplever atelieret sitt som for lite.
- Ventilasjon og andre inneklimateiske forhold knyttet til isolasjon og temperatur oppgis også av mange som mangelfulle.
- Kunstnere som driver innenfor produksjonsformer som stiller høye krav til lokaler og utstyr (f.eks. glasskunstnere), oppgir at atelierene deres er mindre egnet enn kunstnere som driver innenfor lite utstyrskrevenende produksjonsformer (f.eks. tegnere). Sett under ett er 29 % svært fornøyd med sine fysiske arbeidsforhold, 54 % er ganske fornøyd, 16 % er ikke så fornøyd og 1 % er svært misfornøyd.
- For en forholdsvis stor andel av kunstnerne i vår undersøkelse har deres ateliersituasjon direkte betydning for hvor mye de oppholder seg i atelieret. 35 % oppgir at de ville brukt atelieret sitt mer hvis det var mer egnet. Når det gjelder mulighetene for kunstproduksjon, ser det altså ut til å være en hel del å vinne på å forbedre kunstnernes fysiske arbeidsforhold.
- Når det gjelder beliggenhet, er ca. seks av ti svært fornøyd med sitt ateliers plassering. Kunstnerne oppgir kort avstand mellom atelier og bolig som det viktigste ved atelierets beliggenhet.
- Nesten fire av ti kunstnere som har atelier, disponerer dette helt alene. Litt mindre enn tre av ti disponerer alt produksjonsareal alene, men deler andre fellesarealer. De øvrige har atelier der de deler på hele eller deler av produksjonsarealet. Begrensning av kostnadene og at det er inspirerende å ha et fagmiljø i tilknytning til atelieret, oppgis som de viktigste grunnene til delingen.
- At atelierets organisering gir anledning til å ha kontakt med andre kunstnere, oppgis som viktig av et stort flertall av kunstnerne. Nesten sju av ti mener den ideelle organiseringen av atelier gir rom for at kunstneren selv kan velge når det passer å ha kontakt, og når det passer å trekke seg tilbake i ensomhet. Nesten samtlige i vår undersøkelse ønsker å ha et areal de disponerer helt alene – det er bare to prosent som ønsker å ha atelier i åpent landskap der alle deler på alt. De fleste, faktisk omtrent tre fjerdedeler, ønsker å dele verksteder og/eller andre fellesarealer med andre, bare de får ha sitt eget atelier de kan trekke seg tilbake til. Å tilrettelegge for flere atelierfelleskap der kunstnere har sitt eget individuelle rom og i tillegg funksjonelle fellesarealer for produksjon, fellesskap og samarbeid, synes derfor å være veien å gå.

Referanser

Heian, Mari Torvik, Knut Løyland og Per Mangset 2008: *Kunstnernes aktivitet, arbeids- og inntektsforhold, 2006*. Rapport nr. 241. Bø: Telemarksforskning.

Kalkvik, Arild 2007: *Trondheim kommune. Evaluering av kommunens ordning for utleie av atelier/verksteder*. Trondheim: PricewaterhouseCoopers.

Kleppe, Bård 2013: *Norsk kulturindeks*. Grunnlagsdata. Telemarksforskning. Ikke publisert.

Mangset, Per 1998: The Artist in Metropolis. Centralisation Processes and Decentralisation in the Artistic Field, i *The International Journal of Cultural Policy*, Vol. 5, No 1.

Menger, P.-M. 2006: "Artistic Labor Markets: Contigent Work, Excess Supply and Occupational Risk Management", s. 765-811 i Ginsburgh, V. A. og Throsby, D. (red.): *Handbook of the Economics of Art and Culture*. Amsterdam: Elsevier.

Vedlegg 1: Spørreskjema

Velkommen til Atelierundersøkelsen

Dine svar vil lagres underveis. Dersom du må avbryte prosessen før du er ferdig med spørreskjemaet, vil de svarene du har lagt inn bli liggende slik at du kan ferdigstille besvarelsen på et senere tidspunkt. Du har også full anledning til å gå tilbake og redigere dine egne svar underveis.

Dine svar er av stor betydning for undersøkelsen, og bidrar til at vi kan framskaffe et best mulig bilde av hvilke arbeidsvilkår kunstnere i de fem største norske byene har.

På forhånd tusen takk!

NB! Hver enkelt invitasjon til å besvare denne undersøkelsen er sendt ut som en unik lenke. Vennligst *ikke* videresend denne invitasjonen til andre, da systemet ikke vil kunne håndtere flere enn én besvarelse pr. lenke.

Vennlig hilsen

Åsne Dahl Haugsevje

Forsker/prosjektleder

Telemarksforsking

Først vil vi stille deg noen generelle spørsmål om deg og din bakgrunn

Er du

(1) kvinne

(2) mann

Hvilket år er du født? (åååå)

Hva er postnummeret der du bor?

Hva betrakter du som ditt yrke? Kryss av for hva som er ditt hovedyrke og dine eventuelle bi-yrker:

	Hovedyrke	Bi-yrke. Sett flere kryss hvis du har flere bi-yrker
Billedkunstner	(1) ☐	(1) ☐
Illustratør/designer	(1) ☐	(1) ☐
Kunsthåndverker	(1) ☐	(1) ☐
Annet kunstnerisk yrke	(1) ☐	(1) ☐
Annet ikke-kunstnerisk yrke	(1) ☐	(1) ☐

Har du kunstutdanning på høgskolenivå?

- (1) Ja
(2) Nei
(3) Er under utdanning nå

Hvor mange år siden er det du avsluttet din kunstutdanning på høgskolenivå?

Hvor lenge har du hatt kunstnerisk virksomhet som hovedyrke eller bi-yrke?

Oppgi antall år.

Har du mottatt Statens kunstnerstipend eller stipend fra Billedkunstneres Vederlagsfond?

- (1) Ja
(2) Nei

Nå vil du få noen spørsmål som handler om atelier:

Har du tilgang til atelier for din kunstproduksjon?

- (1) Ja, på fast basis
- (2) Ja, men kun i avgrensede perioder
- (3) Nei

Benytter du deg av eksternt verksted og/eller produksjonsutstyr ved behov, i tillegg eller i stedet for å ha eget atelier?

(For eksempel mørkerom, utstyr/verksteder ved utdanningsinstitusjon eller lignende)

- (1) Ja, jeg låner verksted/utstyr ved behov
- (2) Ja, jeg leier verksted/utstyr ved behov
- (3) Nei

Hvorfor har du ikke tilgang til atelier?

Kryss av for den viktigste årsaken.

- (1) For dyrt
- (2) Finner ikke atelier med tilfredsstillende fasiliteter eller standard
- (3) Finner ikke atelier med tilfredsstillende lokalisering
- (6) Utleier sa opp leieavtalen, og jeg har foreløpig ikke funnet meg nytt atelier
- (5) Annet. Spesifiser: _____
- (4) Har ikke behov for atelier til min produksjon

Hvorfor har du tilgang til atelier kun i perioder?

Kryss av for den viktigste årsaken.

- (1) Har ikke behov for atelier på fast basis
- (2) Skulle gjerne hatt atelier på fast basis, men det er for dyrt

- (3) Skulle gjerne hatt atelier på fast basis, men finner ikke atelier med tilfredsstillende fasiliteter eller standard
- (4) Skulle gjerne hatt atelier på fast basis, men finner ikke atelier med tilfredsstillende lokalisering
- (5) Annet. Spesifiér: _____

Nå vil du få noen spørsmål som handler om det atelieret du har tilgang til. Hvis du har tilgang til atelier kun i perioder eller ved behov, ta utgangspunkt i det siste atelieret du har hatt tilgang til.

Hva slags type bygg ligger atelieret i?

- (5) Atelierbygg
- (1) Kontorbygg
- (2) Industribygg
- (3) Boligbygg
- (4) Annet. Spesifiser: _____

Hvor ligger atelieret?

Oppgi gateadresse for atelieret.

Oppgi postnummer for atelieret.

Hvor lang er reisetiden mellom atelieret og bysentrum?

Anslå i minutter.

Hvor lang er reisetiden mellom atelieret og hjemmet?

Anslå i minutter.

Hvordan er beliggenheten til ditt atelier?

	Ja	Nei
Atelieret mitt ligger i eller i kort avstand til bysentrum	(1) ☐	(2) ☐
Atelieret mitt ligger i tilknytning til eller i kort avstand til hjemmet	(1) ☐	(2) ☐
Atelieret mitt ligger i tilknytning eller i kort avstand til kunstinstitusjoner	(1) ☐	(2) ☐
Atelieret mitt ligger i tilknytning eller i kort avstand til andre atelierer	(1) ☐	(2) ☐
Atelieret mitt ligger i tilknytning til eller i kort avstand til kollektivknutepunkter	(1) ☐	(2) ☐

Hvor fornøyd er du med ditt ateliers beliggenhet?

- (1) Svært fornøyd
- (2) Ganske fornøyd
- (3) Ikke så fornøyd
- (4) Svært misfornøyd
- (5) Ikke relevant

Hvordan har du fått tilgang til atelieret?

- (1) Via studieveinner
- (2) Via kolleger
- (3) Via venner/bekjente
- (4) Via annonser, finn.no eller lignende
- (5) Jeg/vi fant først lokalet. Så kontaktet vi huseier.
- (6) Annet, spesifiser: _____

Er ditt atelier lokalisert i nærheten av andre atelierer?

- (1) Ja, i kollektiv
- (2) Ja, det er flere adskilte atelierer i samme bygg
- (3) Ja, lokalisert i samme område/strøk som andre atelierer
- (4) Nei, det er ikke andre atelierer i nærheten

Deler du atelier med andre?

Kryss av for det alternativet som best beskriver ditt atelier.

- (1) Nei, jeg har mitt eget atelier. Ingen funksjoner/arealer deles med andre.
- (2) Ja, vi er flere som deler på å bruke atelieret, men ikke samtidig.
- (4) Jeg har mitt eget atelier. Jeg deler verksted og andre fellesarealer med andre.
- (5) Jeg har mitt eget atelier. Jeg deler andre fellesarealer som ikke er produksjonslokaler med andre.
- (3) Jeg har ikke eget atelier. Atelieret er organisert som et åpent landskap der flere arbeider samtidig. Vi deler på alle funksjoner/arealer.

Omtrent hvor mange kvadratmeter produksjonslokale disponerer du alene?

Ikke regn med andre typer arealer.

Omtrent hvor mange kvadratmeter produksjonslokale disponerer du sammen med andre?

Ikke regn med andre typer arealer.

Hvor mange personer, inkludert deg selv, deler på det produksjonsarealet som er felles?

Generelt sett, er du fornøyd med størrelsen på atelieret?

- (1) Ja
- (2) Nei, det er for lite
- (3) Nei, det er for stort

Er du fornøyd med hvordan fellesarealet (alle typer) fungerer?

- (1) Svært fornøyd
- (2) Ganske fornøyd
- (3) Ikke så fornøyd
- (4) Svært misfornøyd
- (5) Ikke relevant. Har ikke fellesarealer

Hva er årsakene til at du deler atelier og/eller enkelte funksjoner/arealer?

- (1) Begrense kostnadene
- (2) Inspirerende fagmiljø
- (3) Vanskelig å få tak i atelier jeg kan ha alene
- (5) Det er hensiktsmessig med tanke på samarbeid
- (4) Annet, spesifiser: _____

Gir ditt atelier deg mulighet for å ha kollegial/sosial kontakt med andre kunstnere?

- (1) Ja, jeg har mye kontakt med andre kunstnere når jeg er i atelieret
- (2) Ja, jeg har noe kontakt med andre kunstnere når jeg er i atelieret
- (3) Nei, jeg har ingen kontakt med andre kunstnere når jeg er i atelieret

Hvor viktig er det for deg at atelieret gir mulighet for å ha kollegial/sosial kontakt med andre kunstnere?

- (1) Det er av avgjørende betydning
- (2) Det er ganske viktig
- (3) Det spiller ingen rolle for meg
- (4) Jeg ønsker ikke sosial/kollegial kontakt i tilknytning til atelieret

Har ditt atelier økt tilgjengelighet i form av:

	Ja	Nei	Nei, men det ville gjort mine arbeidsforhold bedre
Vareheis	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Ekstra stor takhøyde	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Ekstra stort dørparti	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Universell utforming (tilgjengelig for funksjonshemmede)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐

Hvor fornøyd er du med ditt ateliers tilgjengelighet?

- (1) Svært fornøyd
- (2) Ganske fornøyd
- (3) Ikke så fornøyd
- (4) Svært misfornøyd

Nedenfor ønsker vi at du krysser av hva ditt atelier har av utstyr og fasiliteter, og hva du eventuelt savner:

	Tilfredsstillende	Ikke tilfredsstillende	Ikke relevant
Maskinpark/verksteder tilpasset min(e) produksjonsform(er)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Prosjektrum	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Pauserom/spiserom/sosialt rom	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Kontor	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Lager	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Dusj	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Garderobe	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Spesialavløp til maling, leire o.l.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Tilgang til internett	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐

Er det vesentlige mangler ved atelieret?

	Tilfredsstillende	Ikke tilfredsstillende	Ikke relevant
Vegger og gulv som tåler røff bruk/slitasje	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Lysforhold	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Ventilasjon/inneklima	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Isolasjon/trekk	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Temperaturstyring	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Strømforsyning	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Støy fra omgivelsene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Mugg/sopp	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Lekkasjer/fuktproblemer	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐

	Tilfredsstillende	Ikke tilfredsstillende	Ikke relevant
Tilgang til vann	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Toalettforhold	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Brannsikring, rømningsveier	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐
Vinduer som kan åpnes	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐

Er det andre vesentlige mangler ved atelieret?

(1) Ja. Spesifiser: _____

(2) Nei

I hvilken grad er atelieret egnet til den/de produksjonsformen(e) du benytter?

	Svært godt egnet	Ganske godt egnet	Ikke så godt egnet	Svært dårlig egnet	Ikke relevant for meg
Maleri, olje	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Maleri, spray	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Maleri, annet	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Tegning	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Fotografi/video/film, analogt	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Fotografi/video/film, digitalt	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Digitale bilder	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Collage	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Lyd	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Grafikk, høytrykk	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Grafikk, dyptrykk	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Grafikk, silketrykk	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Tekst	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Performance	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

	Svært godt	Ganske godt	Ikke så godt	Svært dårlig	Ikke relevant
	egnet	egnet	egnet	egnet	for meg
Tre	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Metall	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Støp	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Keramikk	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Glass	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Tekstil	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Installasjon	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Annen produksjonsform.	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

Forklar nedenfor.

Dersom du har angitt "annen produksjonsform" over, forklar her:

Er det produksjonsfasiliteter eller utstyr som du trenger i ditt virke som du i dag ikke har tilgang på?

- (1) Ja _____
- (2) Nei

Helhetlig sett, hvor fornøyd er du med dine fysiske arbeidsforhold?

- (1) Svært fornøyd
- (2) Ganske fornøyd
- (3) Ikke så fornøyd
- (4) Svært misfornøyd

Hvor mye tid i gjennomsnitt bruker du i atelieret pr. uke?

- (1) Mindre enn 7 timer

- (2) 7-20 timer
- (3) 21-39 timer
- (4) 40 timer eller mer

Ville du brukt flere timer i atelieret pr. uke dersom dine fysiske arbeidsforhold var mer tilfredsstillende?

- (1) Ja
- (2) Nei
- (3) Ikke relevant/Forholdene er tilfredsstillende

Eier eller leier du ditt atelier?

- (1) Eier
- (2) Leier

Befinner atelieret seg i eller i tilknytning til egen bolig?

- (1) Ja
- (2) Nei

Hvem leier du av?

- (1) Privat utleier
- (4) Organisasjon/stiftelse
- (2) Kommunen
- (3) Statlig
- (5) Annen. Spesifiser: _____

Har du pusset opp eller oppgradert atelieret for egne penger?

- (1) Ja
- (2) Nei

Hvor mye betaler du i leie for atelieret pr. måned inkl. strøm, internett m.m.?

Hvis dere er flere som deler på leien, oppgi kun summen du som enkeltperson betaler.

- (1) Mindre enn kr. 500
- (2) Kr. 500-999
- (3) Kr. 1000-1999
- (4) Kr. 2000-2999
- (5) Kr. 3000-3999
- (6) Kr. 4000-4999
- (7) Kr. 5000-5999
- (8) Kr. 6000-6999
- (9) Kr. 7000-7999
- (10) Kr. 8000-8999
- (11) Kr. 9000-9999
- (12) Kr. 10000 eller mer

Hva slags kontrakt har du?

- (1) Standardisert leiekontrakt med tre måneders oppsigelse
- (2) Korttidskontrakt med leieperiode kortere enn tre år og med kort oppsigelsestid
- (3) Atelieret er gitt som stipend med varighet inntil to år
- (4) Atelieret er gitt som stipend med varighet på mer enn to år
- (5) Ingen skriftlig kontrakt
- (6) Annet. Spesifiser: _____

Hvor fornøyd er du med ditt leieforhold?

- (1) Svært fornøyd
- (2) Ganske fornøyd
- (3) Ikke så fornøyd
- (4) Svært misfornøyd

Har du tidligere leid atelier på korttidskontrakt?

Med korttidskontrakt mener vi leieperiode kortere enn 3 år.

- (1) Nei
- (2) Ja, 1-2 ganger
- (3) Ja, 3-4 ganger
- (4) Ja, 5-6 ganger
- (5) Ja, 7 ganger eller flere

Hvordan stiller du deg til å leie atelier på korttidskontrakt?

- (1) Det gir frihet
- (2) Det gir for lite forutsigbarhet/usikkerhet
- (3) Annet, spesifiser: _____

Har du tidligere leid atelier uten skriftlig kontrakt?

- (1) Nei
- (2) Ja, 1-2 ganger
- (3) Ja, 3-4 ganger
- (4) Ja, 5-6 ganger
- (5) Ja, 7 ganger eller flere

Hvor ofte har du byttet atelier?

Oppgi antall steder du har hatt atelier de siste 10 år.

Oppgi antall steder du har hatt atelier de siste 5 år.

Hva har vært årsakene til at du har byttet atelier?

Marker eventuelt flere årsaker.

- (1) Jeg skulle flytte til en annen by/et annet sted i landet
- (2) Bygget skulle rives
- (3) Bygget skulle renoveres
- (4) Jeg ønsket meg kortere reisevei
- (5) Jeg ønsket meg et atelier som var mer sentralt
- (6) Det kollegiale miljøet var for lite / for lite inspirerende
- (7) Atelieret var i for dårlig teknisk stand
- (8) Atelieret hadde for dårlige fasiliteter
- (9) Atelieret var ikke egnet for min produksjonsform
- (10) Atelieret var for lite
- (11) Atelieret var for dyrt
- (12) Jeg fikk tildelt subsidiert atelier
- (13) Annet. Spesifiser: _____
- (14) Jeg har ikke byttet atelier

Nå vil du få noen spørsmål som handler om hvordan du tenker at din ateliersituasjon ideelt sett burde være:

Hva ville være ideell beliggenhet for ditt atelier?

Kryss av for de 3 viktigste faktorene.

	Kort avstand til bysentrum	Kort avstand til hjemmet	Kort avstand til kunstinstitusjo ner	Kort avstand til andre atelierer	Kort avstand til kollektivknutep unkter
Viktigst	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Nest viktigst	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐
Tredje viktigst	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐

Hvis du kunne velge helt fritt, hva ville være den ideelle organiseringen av atelier for deg?

- (1) Eget atelier. Ingen funksjoner/arealer deles med andre.
- (4) Eget atelier. Dele verksted og andre fellesarealer med andre.
- (5) Eget atelier. Dele andre fellesarealer som ikke er produksjonslokaler med andre.
- (3) Åpent landskap der flere arbeider samtidig. Dele på alle funksjoner/arealer.

Hva er dine ønsker når det gjelder kollegial/sosial kontakt i tilknytning til atelieret?

Sett evt. flere kryss.

- (1) At miljøet er stabilt med liten utskiftning
- (2) At miljøet består av kollegaer som arbeider med produksjonsformer eller tematikk som er relevant for meg
- (3) At miljøet består av kollegaer som jeg kjenner privat
- (4) At miljøet er variert og gir meg nye impulser
- (5) At jeg selv kan velge når jeg vil ha kontakt og når jeg vil være alene
- (6) At jeg slipper å forholde meg til andre når jeg er i atelieret
- (7) Annet. Spesifiser: _____

Til slutt: Har du andre kommentarer til din ateliersituasjon eller til spørreskjemaet som du ikke har fått synliggjort i denne undersøkelsen?

Takk for at du besvarte undersøkelsen!

Vennlig hilsen

Åsne Dahl Haugsevje

Forsker/prosjektleder

Telemarksforsking

Vedlegg 2: Beskrivelse av variabler

Nedenfor følger en beskrivelse av de variabler som er omkodet/bearbeidet i forkant av analysen.

Hovedyrke: I spørreskjemaet har det vært mulig å krysse av for fire ulike kunstneryrker (billedkunstner, illustratør/designer, kunsthåndverker og annet kunstnerisk yrke). I tillegg har det vært et alternativ å krysse av for annet ikke-kunstnerisk yrke. Vi har tatt utgangspunkt i avkrysning av hovedyrke.

I noen tabeller har vi brukt inndelingen i fem yrker. Ellers har vi bare skilt mellom de som har krysset av kunstnerisk hovedyrke, og de som har krysset av at de har et annet ikke-kunstnerisk hovedyrke.

Ateliersted tar utgangspunkt i postnummeret der atelieret ligger, og bare de atelierer som tilhører en av de fem storbyene, er tatt med.

Bosted tar utgangspunkt i postnummeret som respondentene har oppgitt og sortert etter byregioner, jf. Tabell 2.

Ikke tilfredsstillende utstyr og fasiliteter/mangler ved atelieret: Vi har laget en ny variabel (misfornøyd) på bakgrunn av spørsmålene hvor respondentene har krysset av for hva atelieret har av utstyr og fasiliteter og hva de eventuelt savner, og spørsmålet om det er vesentlige mangler ved atelieret. Begge disse spørsmålene har underkategorier med tre avkrysningsmuligheter: tilfredsstillende, ikke tilfredsstillende og ikke relevant. Vi har tatt utgangspunkt i kategorien ”ikke tilfredsstillende” og summert opp respondentenes svar. Hensikten har vært å skille ut de mest misfornøyde.

Med utgangspunkt i ”Sum_misfornøyd” har vi laget en variabel (dummy_misfornøyd) som skiller ut de ca. 10 % av respondentene som har høyest sum, og som alle har krysset av for ”ikke tilfredsstillende” på minst halvparten av spørsmålene.

Kvadratmeterpris er regnet ut med utgangspunkt i oppgitt pris på leie per måned (her har vi brukt midtsummen for hver kategori) og oppgitt kvadratmeter på atelier som disponeres alene (Kvmpris = sum i leie per måned/kvadratmeter produksjonslokale).

Profesjonell kunstner er en variabel laget på grunnlag av variabelen Kunstner (jf. over) og spørsmålet om hvor mye tid kunstnerne bruker i atelieret per uke. Har respondenten krysset av for et av de fire kunstneryrkene og at de i gjennomsnitt bruker mer enn 20 timer i atelieret per uke, defineres de som profesjonelle kunstnere.

Nytablert kunstner tar utgangspunkt i spørsmålet ”Hvor lenge har du hatt kunstnerisk virksomhet som hovedyrke eller biyrke?”. De som har fem års erfaring eller mindre, defineres som nyetablerte kunstnere.